

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKÇE KONUŞAN 5-8 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN
PRAGMATİK DİL BECERİLERİNİN ARAŞTIRILMASI**

Deniz ASAL

**Dil ve Konuşma Terapisi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ANKARA
2021**

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKÇE KONUŞAN 5-8 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN
PRAGMATİK DİL BECERİLERİNİN ARAŞTIRILMASI**

Deniz ASAL

**Dil ve Konuşma Terapisi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Maviş Emel KULAK KAYIKCI**

**ANKARA
2021**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE KONUŞAN 5-8 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN PRAGMATİK
DİL BECERİLERİNİN ARAŞTIRILMASI
Öğrenci: Deniz Asal
Danışman: Prof. Dr. Maviş Emel KULAK KAYIKCI

Bu tez çalışması 06/10/2021 tarihinde jürimiz tarafından "Dil ve Konuşma Terapisi Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: *Prof. Dr. Bülent GÜNDÜZ*
Gazi Üniversitesi

Tez Danışmanı: *Prof. Dr. Maviş Emel KULAK KAYIKCI*
Hacettepe Üniversitesi

Üye: *Dr. Öğr. Üyesi Ayşen KÖSE*
Hacettepe Üniversitesi

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

08 EKİM 2021

Prof. Dr. Diclehan Orhan
Enstitü Müdürü *Y.*

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

25/10/2021

Deniz ASAL

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Prof. Dr. Maviş Emel KULAK KAYIKCI danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

DKT. Deniz ASAL

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca her daim yanımda olan, bilime olan sonsuz inancı ile bana yol gösteren, saygıdeğer danışmanım Sayın Prof. Dr. Maviş Emel Kulak Kayıkcı'ya,

Lisans eğitimimden bugüne kadar bilgisini ve desteklerini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Esra Özcebe, Sayın Doç. Dr. Fatma Esen Aydın, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşen Köse, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Kirazlı'ya,

Bu süreç boyunca hep yanımda olan bana her konuda destek olan her sıkıştığım da hiç sıklımadan yardımcı olan canım kuzenim İsmail Barış Bozkuş'a

Tez çalışmamın tamamlanma sürecinde desteklerini esirgemeyen Sayın Arş. Gör. Dr. Tuğçe Karahan Tığrak'a,

Bana her konuda destek olan dostlarım Uzm. DKT Beyza Pehlivan ve Uzm. DKT Burcu Bircan'a

Çocukluğumdan beri hep yanı başımda olan biricik arkadaşlarım Sıla Öztürk, Sinem Karaarslan ve Didar Tosun'a,

Çalışmanın veri toplama süreçlerindeki katkılarından ve yardımlarından dolayı değerli dostum Uzm. DKT Rıdvan Başaran'a,

Tüm çalışma sürecinde beni sabırla dinleyen ve destekleyen Necmettin Işık'a

Beni her zaman her konuda destekleyen ve cesaretlendiren, hala her zaman yanımda hissettiğim canım ablam Duygu Asal'a, her daim en büyük destekçilerim olan canım annem Ayşe Asal, babam Mesut Asal'a

Sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Asal, D. Türkçe Konuşan 5-8 Yaş Arası Kekemeliği Olan Çocukların Pragmatik Dil Becerilerinin Araştırılması, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dil ve Konuşma Terapisi Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021. Pragmatik dil becerileri, bağlama uygun dil kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır. Pragmatik dil becerilerinin gelişimi okul çağında, akran etkileşimi ile devam etmektedir. Araştırmalar, kekemeliği olan çocukların okul döneminde sosyal açıdan dezavantajlı olduğunu bildirmektedir. Kekemeliği olan çocukların sınırlı akran etkileşimi olduğunu gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır. Sınırlı akran etkileşimi, pragmatik dil becerilerinin gelişimi için risk oluşturmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak, çalışmamızda kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerileri ve kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek hedeflenmiştir. Bu çalışmaya, Hacettepe Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü'ne başvuran, 5-8 yaş arasında kekemeliği olan 64 çocuk dahil edilmiştir. Çocukların spontan konuşma kayıtları alınarak, kekemelik sıklığı hesaplanmıştır. Bütün katılımcıların dil gelişimleri Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Değerlendirme Testi (TODİL) ile değerlendirilmiştir. TODİL sonucunda dil gelişimi yaşları ile uyumlu bulunan çocukların öğretmenleri ile iletişime geçilmiştir. Çocukların pragmatik dil becerileri, öğretmenlerin puan verdiği, Pragmatik Dil Becerileri Envanteri (PDBE) aracılığı ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme bulguları, çalışmaya katılan çocukların %51,6'sının ortalamanın altında puanlar aldığını göstermiştir. Kekemelik sıklığı ile PDBE arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Çocukların kekemelik sıklığı arttıkça, pragmatik dil becerileri puanlarında düşüş gözlenmiştir. Çalışmamızın sonuçlarına göre, kekemeliği olan çocukların terapisi planlanırken, pragmatik dil becerilerinin de dikkate alınması gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Pragmatik dil becerileri, kekemelik, okul çağı

ABSTRACT

Asal, D., Research of Pragmatic Language Skills of Turkish Speaking Children who Stutter Aged Between 5-8 Years, Hacettepe University Graduate School of Health Sciences Speech and Language Therapy Programme Master Thesis, Ankara, 2021.

Pragmatic language skills are defined as the ability to use language within the context appropriately. The development of pragmatic language skills continues with peer interaction during school age period. Studies report that children who stutter are socially disadvantaged at school. There are many studies showing that children who stutter have limited peer interaction. Limited peer interaction poses a risk to the development of pragmatic skills. Based on this information, our study aimed to examine the pragmatic language skills of children who stutter and the relationship between stuttering frequency and pragmatic language skills. This study included 64 children aged between 5-8 years who stutter applied to Hacettepe University, Department of Language and Speech Therapy. The frequency of stuttering was calculated by taking spontaneous speech recordings of children. The language development of all participants was evaluated with Turkish School Age Language Development Assessment Test (TODİL). The teachers of the children whose language development was found to be compatible with their peers were contacted. The pragmatic language skills of the children were evaluated through Pragmatic Language Skills Inventory (PLSI), which was graded by the teachers. Findings of PLSI showed that 51.6% of the children participating in the study, scored below the average. It was observed that there was a negative correlation between the frequency of stuttering and PDBI ($p < 0.05$). As the frequency of stuttering increased, pragmatic language skills scores decreased. According to the results of our study, the necessity of considering pragmatic language skills should be taken into consideration when planning the therapy for children who stutter.

Key Words: Pragmatic language skills, stuttering, school age

İÇİNDEKİLER

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	IV
ETİK BEYAN SAYFASI	V
TEŞEKKÜR	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
SİMGELER VE KISALTMALAR	XI
ŞEKİLLER	XII
TABLolar	XIII
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Kekemelik Tanımları	3
2.2. Kekemelik: Teoriler ve Genel Özellikler	4
2.2.1. Kekemelik Teorileri	5
2.2.2. Kekemelik Sıklığı, Yaygınlığı ve Cinsiyet Faktörü	7
2.3. Kekemeliğin Değerlendirilmesi	8
2.4. Kekemelik ve Dil İlişkisi	9
2.5. Kekemelik ve Pragmatik Dil Becerileri	11
2.6. Pragmatik Dil Becerileri	13
2.7. Pragmatik Dil Becerilerinin Gelişimi	14
2.8. Pragmatik Dil Bozukluğu	16
2.9. Pragmatik Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi	16
3. BİREYLER VE YÖNTEM	19

3.1. Bireyler	19
3.2. Yöntem	20
3.2.1. Odyolojik Değerlendirme	20
3.2.2. Kekemeliğin Değerlendirilmesi	21
3.2.3. Artikülasyon Değerlendirmesi	21
3.2.4. Dil Gelişimi Değerlendirmesi	22
3.2.5. Pragmatik Dil Becerisinin Değerlendirilmesi	24
3.2.6. İstatistiksel Değerlendirme	25
4. BULGULAR	26
4.1. Demografik Özellikler	26
4.2. Pragmatik Dil Becerileri Envanteri'ne Ait Betimsel İstatistikler	26
4.3. Kekemelik Sıklığı Betimsel İstatistikleri	32
4.4. Korelasyon Analizleri	33
4.4.1. Kekemelik Sıklığı ile Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Arasındaki Korelasyonlar	33
4.5. Değerlendirici içi ve Değerlendiriciler Arası Güvenilirlik Analizleri	34
5. TARTIŞMA	35
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	42
7. KAYNAKÇA	44
8. EKLER	51
EK 1. Etik Kurul Onayı	
EK 2. Orijinallik Raporu	
EK 3. Dijital Makbuz	
EK 4. Genel Bilgi Formu	
EK 5. Çocuk Değerlendirme Formu	
9. ÖZGEÇMİŞ	56

SİMGELER VE KISALTMALAR

ASHA:	Amerikan Dil-Konuşma ve İşitme Derneği
İAT:	İşitsel Ayırt Etme Alt Testi
OSU:	Ortalama Sözcü Uzunluğu
PDB:	Pragmatik Dil Bozukluğu
PDBE:	Pragmatik Dil Becerileri Envanteri
PDBİ:	Pragmatik Dil Becerileri İndeksi
SAT:	Sesbilgisel Analiz Alt Testi
SET:	Sesletim Tarama Alt Testi
SPSS 22.0:	Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı 22.0
SST:	Sesletim ve Sesbilgisi Testi
TODİL:	Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi
%K.H:	Kekelenen Hece Yüzdesi

ŞEKİLLER

Şekil	Sayfa
2.1. Dilin Bileşenleri	9
3.1. Katılımcıların Çalışmaya Dahil Edilme Şeması	20
3.2. Değerlendirme Süreci Aşamaları	25

TABLolar

Tablo	Sayfa
3.1. Cinsiyet ve Kronolojik Yaş Dağılımı	20
4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	26
4.2. Pragmatik Dil Becerileri Envanterine Ait Betimsel İstatistikler	27
4.3. Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Tanımlayıcı Terimlerine Ait Betimsel İstatistikler	28
4.4. Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçeklerine Ait Betimsel İstatistikler	29
4.5. Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri İndeksi Frekans Dağılımları	32
4.6. Kekemelik Sıklığına Ait Betimsel İstatistikler	32
4.7. Kekemelik Sıklığı ve Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Analizleri	33
4.8. Kekemelik Sıklığının Tekrarlanan Ölçümler İçin Değerlendirici İçi Güvenilirlik Değerleri	34
4.9. Kekemelik Sıklığı Ölçümlerinin Değerlendirici Arası Güvenilirlik Değerleri	34

1.GİRİŞ

Kekemelik, ses veya hece tekrarları, ünlü veya ünsüz uzatmalar, bloklar, aşırı fiziksel gerginlik ile sözcük üretimi içeren, konuşmanın motor üretimi ve normal akıcılığının bozulması ile karakterize bir konuşma bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (1).

Kekemeliğin, genellikle, çocukların dil becerilerinin hızlı geliştiği bir dönem olan 2-4 yaş arasında ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu yüzden, çocuklarda dil ve kekemelik arasındaki ilişki, pek çok araştırmacı tarafından incelenmektedir. Kullanılan dilin karmaşıklığı, fonolojik ve pragmatik yönleri, alıcı ve ifade edici dil becerileri gibi alanlar ile ilgili araştırmalar yapılmıştır (2, 3).

Kekemelik, konuşmanın yanı sıra bir çocuğun hayatının birçok yönünü etkileyebilen bir konuşma bozukluğudur (4). Konuşma akıcılığındaki bozukluklar, akademik ve mesleki başarıyı veya sosyal iletişimi etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, kekemeliği olan çocukların, konuşma güçlüklerinden dolayı utanç, korku, endişe ve yalnızlık hissi gibi olumsuz duygular yaşayabildiği belirtilmektedir. Tüm bunlar, çocuğun zayıf özgüven veya özsaygı duygusu geliştirmesine neden olabilmektedir (5).

Pragmatik dil becerileri, bağlama uygun dil kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır. Konuya başlama, konuyu sürdürme, sıra alma, bağlama uygun konuşma, kesintiler, ses tonu kullanımı, göz teması, yüz ifadesi, fiziksel mesafe gibi beceriler, pragmatik dil becerileri olarak tanımlanmaktadır (6). Kekemeliği olan bireylerin, telefon konuşması veya resmi konuşmalar gibi belirli konuşma bağlamlarından kaçınabildiği belirtilmektedir (1). Kekemelik, çocuğun konuşma içeren günlük aktivitelere (örneğin, sınıfta yüksek sesle okuma, soru sorma ve cevaplama) katılma becerisine kısıtlamalar getirebilmektedir (5). Göz teması, sözel olmayan bir iletişim şeklidir ve sosyal davranış üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Fraser (7), kekemeliği olan bireylerde, özellikle kekemelik anlarında iletişim partnerleri ile göz temasında azalmalar olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, kekemeliği olan çocukların farklı iletişim ortamlarında, konuşma akıcılığının değiştiği belirtilmektedir (8, 9).

Pragmatik beceriler, bir çocuğun konuşmaya başarılı bir şekilde katılmasını sağlamaktadır. Konuşmalarda başarılı katılımcı olan çocukların hem akademik hem de sosyal ve dil gelişimlerini zenginleştirme fırsatları vardır. Farklı bağlamlarda dil kullanamayan çocuk, akranları ile sosyal etkileşimlerden dışlanabilmekte veya sınıf etkinlikleri sırasında öğretmenlerden yardım istemekte zorlanabilmektedir. Bu gibi durumlarda, arkadaşlık ilişkileri ve öğrenme için dil kullanma yeteneği olumsuz yönde etkilenebilmektedir (10).

Kekemeliği olan çocuklarda pragmatik dil becerilerini inceleyen sınırlı sayıda araştırma mevcuttur (10-12). Shaheen ve ark. (11), 2012 yılında yaptığı çalışmada, kekemeliği olan 4-7 yaş aralığındaki çocukların pragmatik dil becerilerinin normal akıcılıkta konuşan akranlarından daha zayıf olduğunu bildirmiştir. Hassan ve ark. (12)'nin 2017 yılında yaptığı çalışmada ise 4-9 yaş aralığındaki çocukların, kekemelik şiddeti ile pragmatik dil becerileri arasındaki korelasyon incelenmiş ve anlamlı bir fark bulunamamıştır. Belirtilen araştırmaların bulgularına göre, kekemeliği olan bireylerin pragmatik dil becerileri ile ilgili net bir sonuca ulaşamaması nedeniyle kekemeliği olan çocukların pragmatik becerileri ile ilgili daha fazla bilgiye ihtiyaç olduğu görülmektedir. Kekemeliği olan çocuklarda, kekemeliğin şiddetinin farklı konuşma görevlerinde değişiklik göstermesi, dilin pragmatik bileşeninin incelenmesi gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca, Türkçe konuşan kekemeliği olan çocuklarda pragmatik dil becerilerini değerlendiren herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bilgilerin ışığında, Türkçe konuşan kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerileri ve kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasındaki korelasyonu incelenmiştir. Bu çalışmanın, dil ve konuşma terapistlerine kekemeliği olan çocukların terapisini planlarken dilin pragmatik yönünü göz önünde bulundurması için bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın hipotezleri aşağıda belirtilmiştir:

1) **H1:** Kekemeliği olan 5-8 yaş arasındaki çocukların Pragmatik Dil Becerileri Envanterinden aldıkları puanlar ortalamasının altındadır.

2) **H1:** Kekemeliği olan 5-8 yaş arasındaki çocukların kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasında negatif yönde bir korelasyon vardır.

2.GENEL BİLGİLER

Kekemelik, tüm kültürlerde görülen bir konuşma bozukluğudur. Çoğunlukla, erken çocukluk döneminde başlayan kekemelik, yetişkinlik döneminde de devam edebilmektedir. Kekemeliğin, konuşma akışındaki kesintiler ile karakterize olduğu belirtilmektedir (13, 14). Kekemeliğin ilk bulguları, sözcük ve hece tekrarlarında kademeli bir artış bazen de uzatmalar veya bloklar olabilmektedir (13, 15).

2.1. Kekemelik Tanımları

Günümüze kadar kekemeliğin ne olduğuna dair pek çok tanım yapılmıştır. Van Riper (16) kekemeliği, konuşma akışının motor olarak bozulmuş ses, hece veya sözcük ile kesintiye uğraması ve bu duruma konuşmacının verdiği tepki olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, kekemeliğin temel davranış özelliklerinin uzatmalar, tekrarlar ve bloklardan oluştuğunu belirtmektedir. Wingate'e (17) göre kekemelik, konuşma anında istemsiz olarak meydana gelen ses, hece ve/veya sözcük tekrarları ve uzatmaları ile karakterize, nedeni tam olarak açıklanamayan, periferik konuşma mekanizmasındaki koordinasyon eksikliğidir. Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel Manueli-5 (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Health Disorders-5*) ise kekemeliği; bireyin yaşı ve dil becerileri için uygun olmayan, zaman içinde devam eden ve aşağıdakilerden bir ve/veya daha fazlası ile karakterize olan, konuşmadaki normal akıcılık ve süre paternlerinde meydana gelen bozulmalar olarak tanımlamıştır (18):

1. Ses veya hece tekrarları
2. Ünlü ve ünsüz seslerde ses uzatması
3. Kırık sözcükler
4. Sesli veya sessiz bloklar (konuşmada duraklamalar)
5. Revizyonlar (sorunlu sözcüklerden kaçınmak için sözcük değiştirme)
6. Aşırı fiziksel gerilim ile üretilen sözcükler
7. Tek heceli sözcük tekrarları (örneğin, "Ben-ben-ben onu görüyorum")

Ayrıca, bu tanıma göre; kekemelik motor konuşma, duyuşal bir eksiklik, nörolojik bir hasar ile ilişkili akıcısızlık ve/veya başka herhangi bir mental soruna dayandırılmamaktadır.

Akıcı konuşma bozukluğu ile kekemelik her ne kadar ilişkili olsa da, bütün akıcı konuşma bozukluklarında kekemelik tanımı kullanılmamaktadır. Konuşma akıcısızlığı, her normal konuşmacıda, özellikle sinirli ve yorgun olduğu zamanlarda ortaya çıkabilen yaygın bir durum olarak görülebilmektedir. Doğal konuşma akıcısızlığı, bir çocuk dil gelişim süreci içerisindeyken veya yabancı bir dil öğrenilirken ortaya çıkabilmektedir. Konuşmadaki akıcısızlık bulgularının sıklığı düşük olduğunda, aşırı kas gerginliği olmadan duraklamalar, revizyonlar, sözcük tekrarları içerdiğinde doğal konuşma akıcısızlığı olarak kabul edilebilmektedir (19, 20).

Kekemelik, sistemik açıdan linguistik, biyolojik, psikolojik ve sosyal bileşenlerden ve bu bileşenler arasındaki karşılıklı ilişkiden oluşmaktadır (21). Kekemeliğin doğasını anlamak için, öncelikle konuşmada meydana gelebilecek akıcısızlıkların çeşitliliğini dikkate almak gerekmektedir. Campbell ve Hill (22), normal akıcısızlık ile kekemeliği ayırt ederken, akıcısızlık anı şiddetine ve akıcısızlık sıklığına dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Aynı zamanda, fazla gerilim ve çaba içeren akıcısızlıkların da kekemelik ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Wyrick (23), 1949 yılında yaptığı araştırmada, akıcısızlık tipi olan tekrarlar ile ilgili olarak, kekemeliğin büyük oranda kısmi sözcük tekrarları ile karakterize olduğunu öne sürerken, Soderberg (24) 1967 yılında yaptığı bir araştırmada, bu düşüncüyü desteklemektedir. Ayrıca, bu araştırmalar, uzatma ve blokların kekemelik ile karakterize olduğunu, normal akıcısızlık ile ilişkisi olmadığını göstermektedir. Kekemeliği olan bireylerde, belirtilen konuşma özelliklerinin yanı sıra gerginlik, azalmış göz teması, göz kırpma, başını farklı bir yöne doğru çevirme gibi ikincil davranışlar da eşlik edebilmektedir (25, 26).

2.2. Kekemelik: Teoriler ve Genel Özellikler

Uygun bir klinik müdahale, teorik bir temele dayanmaktadır. Klinisyenlerin, konuşma terapisi planını oluştururken doğru hedefler belirleyebilmesinde,

kekemelik teorilerini anlaması önemlidir. Ayrıca, kekemeliğin özelliklerinin bilinmesi, araştırmacılar arasında ortak bir dil kullanılmasını sağlamakta ve böylece bilgi aktarımını kolaylaştırmaktadır (19).

2.2.1.Kekemelik Teorileri

Kekemelik ile ilgili olarak ortaya çıkan ilk teorilerden birisi, 1920'lerde Orton ve Travis (27) tarafından öne sürülmüştür. Bu teori, kekemeliğin *dominant hemisfer* eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. **Serebral Baskınlık Teorisi** olarak adlandırılan bu teori, kekeme bireylerin aslında solak olup, baskı sebebiyle sağ ellerini kullandıklarını öne sürmektedir. Orton ve Travis (27), bu teoriden yola çıkarak, tedavide kekeme bireyleri tekrar sol el kullanımına geri döndürme düşüncesini benimsemişlerdir. Ancak, kekeme bireylerin başlangıçta solak olduğuna dair yeterli kanıt bulunamamıştır (27).

Johnson ve ark. (28), Iowa Üniversitesi'nde çocuklarda kekemeliğin başlangıcını incelemek üzere çalışmalar yapmışlardır. Bu araştırmacılar, **Diagnosojenik Teori**'yi ileri sürmüşlerdir. Bu yaklaşıma göre kekemelik, çocukların yaptığı normal akıcısızlıklara ebeveynlerinin verdiği olumsuz tepkiler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu teoriye göre, kekemeliği olan bireylere ilk olarak ebeveynler gibi uzman olmayan kişiler tarafından tanı konulmaktadır. Uzman olmayan kişilerin kekemelik olarak tanımladıkları bu durum, genellikle, erken çocukluk döneminde görülen normal akıcısızlıklar olabilmektedir. Bu tanı, çocuğun konuşması ile ilgili olumsuz değerlendirme ve baskıları da beraberinde getirmektedir (28). Teori, 1940'lar ve 1950'ler boyunca kekemeliğin kabul edilen en yaygın açıklaması olarak görülmüştür. Kekemeliği, ebeveynlerin ve diğer dinleyicilerin olumsuz tepkilerine bağlayarak kekemeliğin nedeni olarak çevresel faktörleri öne sürmektedir (29).

Kekemelik başlangıcına ilişkin bir diğer yaklaşım ise **Talep ve Kapasite Modelidir**. Bu görüş, çocuğun akıcılık kapasiteleri, konuşma performansı taleplerine eşit olmadığında, akıcısızlıkların ve kekemeliğin ortaya çıktığını öne sürmektedir. Andrews ve ark. (30) "akıcısızlıkların kekemelik haline gelip gelmeyeceğinin, kişinin nörolojik kapasitesine ve konuşma eyleminin oluşturduğu talebe bağlı" olduğunu

belirtmiştir. Konuşma performansı ile ilgili talepler, çocuktan, dış uyaranlardan ve bazen de her ikisinden meydana gelebilmektedir (30).

Starkweather (22), 1987 yılında kekemeliğin başlangıcı ve gelişiminin bir açıklaması olarak talep ve kapasite teorisine farklı eklemeler yapmıştır. Araştırmacıya göre, dış çevre çocuğun akıcılığı için talepte bulunmaktadır. Ebeveynler, hızla soru sorabilmekte, sık sık araya girerek karmaşık cümleler kullanabilmektedirler. Bu tür etkileşimler, çocuğu strese sokabilir. Ayrıca, yavaş gelişmekte olan bir çocuğu, akıcılık kapasitesinin ötesinde konuşmaya zorlayabilmektedir (22). Bu görüşü destekleyen Adams (31), bazı çocukların konuşma üretim kapasiteleri sınırlı olmasına rağmen normal talep seviyelerine sahip bir ortamda yetişirken, bazılarının ise konuşma üretimi için normal kapasiteye sahip olmasına rağmen hızlı ve akıcı konuşma için aşırı taleplerin olduğu ortamlarda yetiştiklerini belirtmiştir.

Nöropsikolingustik Teori, 1991 yılında Perkins ve ark. (32) tarafından öne sürülmüştür. Bu teoriye göre; fonoloji, morfoloji ve pragmatik gibi dilin yapısını oluşturan bileşenler ile paralinguistik bileşenler arasındaki uyumsuzluk durumunda kekemelik ortaya çıkmaktadır (32). Kolk ve Postma (33) ise, hem kekemeliğin hem de normal akıcılıkların, ifade etmek üzere olduğumuz düşüncenin tam olarak söylemek istediğimiz düşünce olup olmadığını kontrol etmek için kullandığımız bir iç izleme sürecinden kaynaklandığını savunan, **Gizli Onarım Teorisi'ni** öne sürmüşlerdir (33).

Kekemeliği **Multifaktöriyel Dinamik Bozukluk** olarak tanımlayan teori, 1997 yılında Smith (34) tarafından öne sürülmüştür. Bu teori, kekemeliğin sebebinin tek bir nedene bağlamanın uygun olmadığını belirtmektedir. Bunun yerine, kekemeliği olan bireyde hangi faktörlerin etkileşime girdiğini araştırmanın ve nasıl etkileşime girdiğini belirlemenin önemli olduğunu savunmaktadır. Buna göre, linguistik yük arttıkça konuşmanın motor bileşenindeki değişkenlik artabilmekte ve psikososyal stres artarsa kekemelik ortaya çıkabilmektedir (35).

Bloodstein (36) tarafından geliştirilen **İletişimsel Başarısızlık ve İleriye Dönük Çaba Teorisi**, kekemeliğin bir çocuğun konuşmaya çalışırken yaşadığı hayal kırıklığı

ve başarısızlık deneyimlerinden kaynaklandığını öne sürmektedir. Çocuğun konuşmasındaki temel zorluklar, çocukluk çağındaki tipik akıcısızlıklara bağlı olabilir. Ancak, bunun yerine diğer hayal kırıklıkları kekemelik için zemin hazırlayabilir. Birçok iletişim hatası türü, çocuğun gelecekteki konuşma zorluklarını yordamasına ve böylece gerginliğini artırmasına neden olabilmektedir. Bloodstein (37), kekemeliği olan çocuklarda artikülasyon bozukluğu ve dil gelişiminde gecikme hikayesinin yaygın olduğunu belirtmiştir. Bir çocuk, konuşma biçiminden dolayı cezalandırılırsa, konuşma kaslarını germeye ve konuşmasını bölmeye başlayabilir. Bu davranışlar, çocuğun endişelendiği iletişimde daha fazla hayal kırıklığına ve başarısızlığa uğramasına neden olmaktadır. Çocuğun iç ve dış ortamlarının diğer yönleri de bu noktada önemli rol oynamaktadır. Çocuğun kişiliği mükemmeliyetçi olabilir veya çocuk, ebeveyn beklentilerini karşılaması gerektiğini düşünebilir. Aile, çocuğu ulaşamayacağı standartlara uymaya zorlayabilir. Bu tür gelişimsel ve çevresel baskıların varlığı, bazı çocukların artikülasyon zorluğunu, dil problemini veya akıcısızlığını bir başarısızlık olarak yorumlamasına neden olabilir. Kekemeliğe ilişkin bu bakış açısı, çocuklar arasındaki yaygın değişkenliği açıklamaktadır. Çocukların çoğu, konuşmayı öğrenirken normal akıcısızlık ile ilişkilendirdiğimiz konuşma üretimlerinden geçici hayal kırıklığı yaşarlar. Sadece, birkaç hafta kekeleyen çocuklar, ilk konuşmayı öğrenirken alışılmadık zorluklar ile karşılaşabilirler. Ancak, kısa sürede bu durum ile başa çıkabilirler. Kronik kekemeliği olan çocuklar, sürekli olarak iletişim başarısızlığı yaşayan ve iletişim baskısı ile dolu bir ortamda büyüyen çocuklar olabilir (38).

2.2.2. Kekemelik Sıklığı, Yaygınlığı ve Cinsiyet Faktörü

Kekemeliğin sıklığına ilişkin yapılan çalışmalarda genellikle %5'lik sıklık oranı kabul görülmektedir (19, 39). Ancak, son yıllarda yapılan bazı çalışmalar standart olarak görülen bu oranın yeniden değerlendirilmesi gerektiğini önermektedir (40). Mansson (41), 2000 yılında Danimarka'da yaptığı araştırmada kekemelik sıklığını %5.09 olarak belirtmektedir. Bu bulguyu, Felsenfeld ve ark. (42) da desteklemektedir. Dworzynski ve ark. (43) 2007 yılında yaptıkları araştırmada,

kekemelik sıklığını %8,4, 2009 yılında Reilly ve ark. (44) ise %8,5 olarak belirtmişlerdir. Kekemelik yaygınlığı (prevalans) ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, bu oranın % 0,58 - % 5,60 arasında değiştiğini göstermektedir (40). Ülkemizde yapılan bir araştırma ise kekemelik yaygınlığının yaklaşık %1 olduğunu belirtmektedir (45).

Kekemelik ve cinsiyetler arasındaki oran incelendiğinde eşit bir oran olmadığı görülmektedir. Kekemeliğin erkek(E)lerde kız(K)lara göre daha yüksek oranda görüldüğünü kanıtlayan araştırmalar mevcuttur (19, 46, 47). Gitar, E/K oranını 3/1 olarak erkeklerde daha yüksek oranda görüldüğünü belirtmiştir (47). Ülkemizde de Kayıkcı ve Belgin (48)'in yaptığı çalışmada, okul çağı çocuklarında, erkeklerin kızlara göre dezavantajlı olduğu görülmüştür.

2.3. Kekemeliğin Değerlendirilmesi

Kekemeliğin tanılanması çok boyutlu bir süreci içermektedir. Kekemeliğin tanılanmasında çoğunlukla konuşmadaki akıcılık ve hız bozukluklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Tanı sırasında, akıcısızlık bulgularının tipi ve bu akıcısızlıkların yeri ve sıklığı belirlenmektedir. Bazı durumlarda ifadenin içeriği ve biçimi de analiz edilebilmektedir (13). Kekemeliği, akıcısızlık türlerinden ayırmak subjektif bir yöntem olup dinleyicinin yargısı ile yapılmaktadır (49).

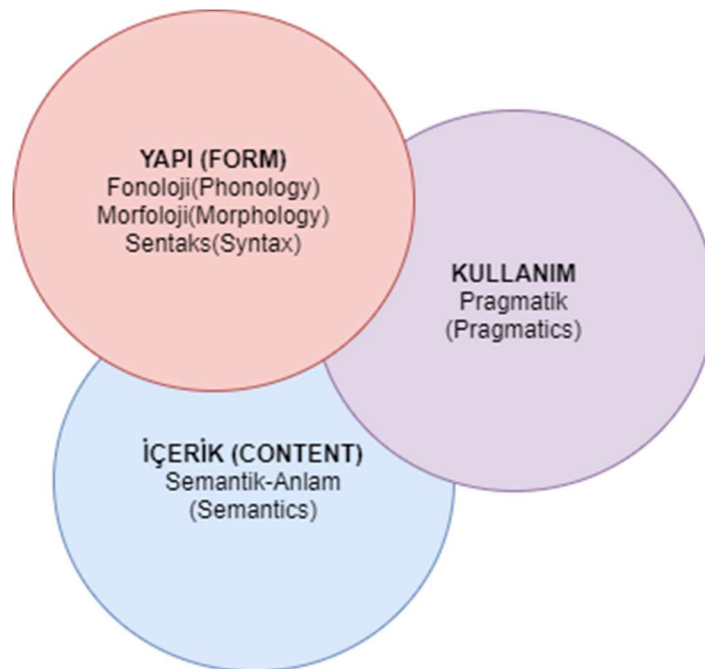
Değerlendirme için ilk olarak bireyden, kekemeliğin öyküsü, ailede kekemelik görülme durumu, kekemeliğin başlangıç yaşı, süreç içerisindeki seyri, ailedekilerin bireyin kekemeliğine ilişkin yaklaşımları, terapi geçmişi, kekemeliğinin bireyin sosyal yaşantısına olan etkisi gibi konular hakkında bilgi alınmalıdır (50, 51). Araştırmalar, kekeme bireylerin sözcük içi takılma bulgularının daha sık olduğunu göstermektedir. Araştırmacılara göre 100 sözcükte üç veya daha fazla sözcük içi takılma bulgusu gösteren birey, kekeme olarak kabul edilmektedir (15, 19).

Kekemeliğin şiddetini değerlendirmek için uygulaması kolay bir değerlendirme aracı olan Kekemelik Şiddetini Değerlendirme Aracı- 4 (*Stuttering Severity Instrument*) yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu araç, kekemelik şiddetini sıklık, süre ve eşlik eden fiziksel durumlar şeklinde üç parametre ile değerlendirerek

çok boyutlu analiz özelliği taşımaktadır (52). Kekemelik şiddetini değerlendirmek için kullanılan bir diğer araç ise "Ağırlıklı Kekemelik Şiddet Ölçümü" (*Weighted Stuttering-Like Disfluency Measure*)dür. Bu ölçüm aracı, kısmi sözcük tekrarı, tek heceli sözcük tekrarı ve uzatmalar gibi akıcısızlık bulgularını hesaplar. Bu araç, kekemeliği 'Hafif', 'Orta' ve 'Şiddetli' olarak sınıflayarak şiddetini değerlendirmektedir (53).

2.4. Kekemelik ve Dil İlişkisi

Amerikan Dil-Konuşma ve İşitme Derneği (*American Speech-Language-Hearing Association-ASHA*)'ne göre; dil, düşünceleri iletmek ve iletişim kurmak amacı ile çeşitli şekillerde kullanılan, karmaşık ve dinamik bir sistem olarak tanımlanmaktadır (51). Bloom ve Lahey (54), dilin yapı, içerik ve kullanım olmak üzere üç bileşenden oluştuğunu belirtmişlerdir (Şekil 2.1). Yapı bileşeni; fonoloji (ses bilgisi), morfoloji (biçimbilgisi), sentaks (sözdizim) yapılarını içeren alt alanlardan oluşmaktadır. Dilin içerik bileşeni; semantik (anlambilgisi); kullanım bileşeni ise pragmatik (edimbilgisi) alanı kapsamaktadır.

Şekil 2.1. Dilin Bileşenleri

Fonoloji (sesbirim), bir dildeki konuşma seslerinin yapısını, dağılımını ve sıralanmasını belirleyen kurallar ile ilgili dil bileşenidir. Morfoloji (biçimbirim); sözcüklerin iç yapısını inceleyen ve düzenleyen, sözcüklerdeki kök ve eklerin özelliklerini inceleyen dil bileşenidir (55, 56). Sentaks (Sözdizim); bir cümlenin biçimi ve yapısını belirleyen kurallar olarak tanımlanmaktadır (56, 57). Sözcüklerin, cümle içinde kurallı bir şekilde sıralanmasını belirtmektedir. Semantik (anlambilgisi) bileşen; olaylar, kişiler, nesnelere ve bunların birbirleri ile bağlantılarının bilgisini içeren, sözcük ve sözcük öbeklerinin anlamları ile ilgili kurallar sistemi olarak tanımlanmaktadır (58). Pragmatik (Edimbilim) dil bileşeni ise; dilin iletişim için nasıl kullanıldığını incelemektedir (55).

Araştırmacılar, çok uzun zamanlardan beri çocuklarda kekemelik ve dil becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar yapmaktadırlar (59-62). Kekemelik ve dil becerilerinin ilişkisi olduğunu düşündüren faktörlerden bir tanesi; tipik olarak kekemeliğin, çocukların giderek daha karmaşık ifadeler üretme becerisi kazandıkları bir zaman olan 2 ile 4 yaşları arasında başladığı görüşüdür (63). Diğer bir faktör, çocukların uzun ve dilbilgisel açıdan karmaşık ifadeler üretmeye çalışırken kekemelik sıklığının genellikle artması görüşüdür (64).

Kekemelik ve dil becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalardan bazıları, kekemeliği olanların dil becerilerinin kekemeliği olmayanlara göre daha geride olduğunu belirtmektedir (65-69). Bazı araştırmacılar ise, kekemeliği olanların dil becerilerinin, kekemeliği olmayanlara göre daha geride olduğuna dair yeterli kanıt olmadığını belirtmektedir (70-72). Kekemeliği olan çocuklarda, dil üretimi ile ses ve hece tekrarları, uzatmalar ve blokları içeren kekemelik benzeri akıcısızlıklar arasında bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (73-75). Daha uzun ve karmaşık ifadeler üretme çabası sırasında, çocuğun ortalama sözce uzunluğu (OSU) arttıkça, akıcısızlık bulguları da artış göstermektedir. Ntourou ve ark. (65), 2011 yılında yaptıkları bir çalışmada, kekemeliği olan çocukların alıcı ve ifade edici dil ve OSU değerlerinin kekemeliği olmayan çocuklardan anlamlı derecede düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bazı araştırmacılar, Talep-Kapasite Modeli'ne dayanarak, konuşma akıcısızlıklarının, çocukların dil gelişiminin geç tamamlanmasından

kaynaklanabileceğini öne sürmektedir. Akıcısızlıkların, dil gecikmesi ile bağlantılı olabileceğini belirtmektedirler (59, 76). Walden ve ark. (77) da, 2012 yılında yaptığı bir çalışmada kekemeliğin, ifade edici bir dil bozukluğu olduğunu savunmaktadır. Luckman ve ark. (69), 2020 yılında yaptığı bir çalışmada, kekemeliği olan ve olmayan çocukların leksikal özelliklerini karşılaştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda, kekemeliği olan çocukların akıcı konuşan akranlarına göre dil farklılaşmalarının olabileceğini öne sürmüşlerdir. Byrd (78), yaptığı bir araştırmada, kekemeliği olan çocukların alıcı dil becerilerinde herhangi bir gecikme olmadığını; ancak, ifade edici dil becerilerinde gecikmeler bulunduğunu belirtmektedir. Bu gecikmelerin, kekemeliği olan çocukların, kekemelik ile baş edebilmek için sözel cevaplarını basitleştirme eğiliminden kaynaklandığını öne sürmektedir. Ülkemizde de Aydın-Uysal ve Fidan (79)'ın 2017'de yaptıkları çalışmada, kekemeliği olan ve olmayan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri karşılaştırılmış ve Byrd (78)'in çalışmasına benzer sonuçlar elde edilmiştir. Benzer şekilde, ülkemizde yapılan, çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini değerlendiren bir çalışmada, kekemeliği olan çocukların dil becerilerinin ortalamasının altında kalmasa da kekemeliği olmayan çocuklardan geride olduğu gösterilmiştir (68).

Fonolojik, morfolojik, semantik, sentaktik ve pragmatik dil bileşenlerinin gelişimi, konuşmanın akıcılığı için önem taşımaktadır. Dil bileşenlerindeki zorluklar, çocukların konuşmadaki akıcısızlık bulgularının artmasına sebep olabilmektedir (80). Bu nedenle, bazı araştırmacılar kekemeliğin yaygınlığının ve nedenlerinin dil değişkenleri ile kapsamlı bir şekilde ilişkili olduğuna inanmaktadır (13, 81, 82).

2.5. Kekemelik ve Pragmatik Dil Becerileri

Dil ve konuşma terapistlerinin, kekemeliği olan bireylere terapi ortamı dışındaki ortamlarda da akıcı konuşmayı sürdürme stratejilerini öğretmeleri gerekli görülmektedir. Çocuğun günlük yaşantısında karşılaşma olasılığı olan bağlamlardaki spontan konuşmasının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Bazı çalışmalarda, kekemeliği olan bireyler tarafından üretilen konuşmalar, pragmatik yönüyle araştırılmıştır (10-12, 83). Bu araştırmalarda, konuşma değişkenlerinin, kekemelik sıklığını artırması veya akıcı ifadelerin üretimini azaltması ile ilişkisi araştırılmıştır. Bu değişkenlerin, kekemelik sıklığını büyük oranda etkilediği bildirilmektedir. Bu nedenle, dil ve konuşma terapistlerinin, konuşmanın bu yönünü terapi planlamasına dahil etmeleri gerektiği önerilmektedir (10, 11).

Weiss ve Zebrowski (84), iletişim kurulan kişinin konuya aşinalığına göre kekemeliği olan ve olmayan çocukların hikaye anlatım becerilerini pragmatik açıdan incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda, kekemeliği olan ve olmayan bireyler arasında anlatım becerileri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmasa da kekemeliği olan çocukların genel olarak daha kısa ifadelerle hikayeyi anlattıkları gözlenmiştir. Her iki grup da verilmesi istenen mesajları dinleyicilere aktarırken kekemeliği olan çocukların hikayeyi daha az detaylandırdıkları tespit edilmiştir. Hikaye anlatımının, pragmatik dil becerileri değerlendirmek açısından tek başına yeterli olmayacağı sonucuna da varılmıştır.

Scott ve ark. (83) kekemeliği olan çocuklar ile yaptıkları hikaye anlatımı çalışmasında da, Weiss ve Zebrowski (84)'nin yaptıkları çalışmaya benzer sonuç elde etmiştir.

Weiss (10), 2004 yılında yaptığı bir vaka çalışmasında, çocuğun terapi ortamında sağladığı konuşma akıcılığını, günlük konuşmasında ne kadar sürdürebildiğine odaklanmış ve çocuğun sınıf içi etkileşimlerini incelemiştir. Hem çocuktan hem de öğretmenden bilgi alınmıştır. Öğretmenler, çocuğu yalnız, akran etkileşimleri zayıf, sınıf içi katılımı düşük olarak tanımlamışlardır. Hem çocuktan alınan hem de öğretmenden alınan bilgiler, çocuğun belirli bağlamlarda konuşmaktan kaçındığını göstermektedir. Bu kaçınmanın hem sosyal açıdan hem de akademik açıdan olumsuz sonuçlara neden olduğu belirtilmektedir. Araştırmacı, bu çalışmanın sonucunda, kekemeliği olan çocukların konuşma terapisi planlanırken dilin pragmatik yönünün de düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir.

Shaheen ve ark. (11), 2012 yılında yaptığı araştırmada, kekemeliği olan 4-7 yaş aralığındaki çocukların pragmatik dil becerilerinin normal akıcılıkta konuşan

akranlarından daha zayıf olduğunu bildirmiştir. Hassan ve ark. (12)'nin 2017 yılında yaptığı çalışmada ise 4-9 yaş aralığındaki çocukların, kekemelik şiddeti ile pragmatik dil becerileri arasındaki korelasyon incelenmiş ve anlamlı bir fark bulunamamıştır.

2.6. Pragmatik Dil Becerileri

Pragmatik, özellikle insanların anlama ve anlatımda bağlamı nasıl kullandığına ve bağlamsal faktörlerin linguistik anlam ile nasıl etkileşime girdiğine odaklanan bir beceri olarak tanımlanmaktadır (85, 86). Pragmatik dil becerisi veya dili sosyal bağlamlarda kullanma becerisi, akıcı sosyal etkileşimleri desteklemek için önemli görülmektedir (87-89). Bir sohbet esnasında iletişim partnerinin konuya ilişkin bilgisine ve beklentisine uygun dil kullanma, bağlama uygun sözcük ve başlık seçme gibi beceriler pragmatik dil becerilerine örnek olarak verilebilmektedir. Bu dil bileşenindeki bir sorun, sosyal etkileşimi sınırlandırırken diğer gelişimsel alanları da etkileyebilmektedir (88, 90-92). Bu nedenle, pragmatik dil becerilerinin, sosyal işlevsellik ve öğrenme için kritik olduğu belirtilmektedir (93). Pragmatik dil becerileri, dilin sosyal bir bağlamda kullanılmasını içermektedir. Başarılı iletişim için, bireylerin pragmatik kuralları anlaması ve bunlara uyması gerekmektedir. Karşıdaki konuşmacının konuşmasını takip etme, sıralı iletişim sağlama ve mecazları anlama da bunlara örnek olarak görülebilir (94). Karşılıklı iletişim esnasında yanlış anlaşılabilir mesajların genellikle, 'Ne?', 'Ne demek istiyorsun?' gibi sorular ile yeniden açıklanması gerekmektedir. Konuşmacının mesajı, dinleyicinin ihtiyaçlarını karşılamalı ve ortak bir anlayış oluşturacak şekilde düzenlenmelidir. İletişim onarımı olarak bilinen bu yetenek, etkili ve başarılı bilgi alışverişi için gerekli olan önemli bir pragmatik dil becerisi olarak görülmektedir. Bir konuşmacı, açıklama talebine karşılık, ifadeyi tekrar etmek, dilbilgisi açısından yapıyı gözden geçirmek, anlam bilgisi eklemek gibi çeşitli stratejiler de kullanabilmektedir (95, 96).

Pragmatik dil becerilerinin belirgin olarak gözlemlendiği akran ilişkileri, çocukların yaşamları boyunca etkili sosyal işlevsellik için kritik olan sosyal becerileri öğrendikleri temel bağlam olarak tanımlanmaktadır (97). Çocukluk dönemindeki akran sorunları; akademik zorluklar, suçluluk, okulu bırakma, madde bağımlılığı ve

psikolojik uyumsuzluk gibi çok çeşitli olumsuz sonuçları öngörmektedir (98). Sosyal beceri sorunlarına neden olacak faktörlerden bir diğeri de, iletişim eksikliği olarak tanımlanmaktadır. Tipik gelişim gösteren çocukların iyi iletişim kurma becerileri, arkadaşlık kurmayı ve sürdürmeyi nispeten kolaylaştırmaktadır (99). Sosyal etkileşimde iletişim, dilin pragmatik bileşenin bir parçası olup, sosyal etkileşimde dilin pratik kullanımı anlamına gelmektedir. Prutting ve Kirchner'a (6) göre, pragmatik dil becerileri, konuya başlama, konuyu sürdürme, sıra alma, bağlama uygun konuşma, kesintiler, ses tonu kullanımı, göz teması, yüz ifadesi, fiziksel mesafe gibi becerileri içermektedir. Pragmatik dil becerileri, konuşma dili ile sınırlı görülmemekte ve sözel olmayan dili de içinde barındırmaktadır. Pragmatik dil becerileri genel bir tanım ile sosyal etkileşimin duygusal, sosyal, iletişimsel yönlerini kapsayan davranışları da içermektedir (100).

2.7.Pragmatik Dil Becerilerinin Gelişimi

Pragmatik dil gelişimi, çocuk ve akran davranışlarında önemli rol oynamaktadır. Çocukların dil gelişimini inceleyen araştırmalar, erken yaşlarda pragmatik dil becerilerinin başladığını göstermektedir. Örneğin, 2 yaşında bir çocuk mesajlarını, dinleyicinin bildiği veya bilmediği şeylere uyarlayabilmekte ve dinleyicinin geri bildirimlerine yanıt verebilmektedir (57). İki yaşından itibaren bir çocuk, yetişkin ile bir konu hakkında etkileşim sürdürebilmekte ve 5 yaşına kadar sıralı konuşma becerisini geliştirebilmektedir (101). Çocuklarda 6-7 yaşları arasında kendi iletişimini yansıtmaya yeteneği sıklıkla görülmektedir (102). Okul dönemindeki süreç, iletişim becerilerinin daha da geliştirilmesi için motivasyon sağlayan yeni ortamlar, izleyiciler, roller ve deneyimler getirmektedir. Çocuklar, iddia etme, reddetme, bilgi paylaşma, diğer kişiler ile bağ kurma gibi pragmatik hedeflere bu dönemde ulaşabilirler (103). Uygun pragmatik iletişim becerileri, akademik olmayan sosyal durumlar ve iş birliği gerektiren akademik görevlerde önemli rol oynamaktadır (104). Pragmatik iletişim becerileri geliştirebilen çocuklar, akranları, öğretmenleri ve aileleri ile sosyal etkileşimlerinde daha başarılı görülmektedir. İkili etkileşimlerde sıra alan ve oyunlarına diğerlerini davet eden çocuklar cazip arkadaş

olarak görülmektedirler. Başarılı iletişimciler, diğer kişiler ile kendileri, duyguları ve fikirleri hakkında bilgi paylaşabilirler ve onlardan bilgi almak için sorular sorabilirler. Böylece, bu çocuklar etkili arkadaşlıklar kurabilmekte ve sürdürebilmektedirler (105).

Pragmatik gelişim çalışmalarında, erken iletişimsel niyetlerin veya ilkel konuşma davranışlarının kolayca tanımlanabilen iletişimsel davranışlar olarak ortaya çıkmasına odaklanılmıştır (106). Bir sohbette, sıra alma kurallarının kullanıma becerisi yaklaşık üç yaşında ortaya çıkmakta ve yaşamın ilk yılındaki karşılıklı iletişimsel alışverişlerden de etkilenmektedir. Kişinin kendi iletişim becerisi üzerine düşünme yeteneği olan metapragmatik beceriler, yaşamın yedinci yılında ortaya çıkmaktadır (107). Çıkarım ve öyküleri anlama ve anlatı üretme yeteneği okul öncesi yıllarda başlamaktadır. Çıkarım yeteneğinde gelişimsel eğilimler olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (108). Beş ile altı yaş arasında, konuşmanın yorumlanmasında gerçek anlamdan mecaz anlama geçiş olmaktadır. Erken okul döneminde çocuklar hızlı bir şekilde deyimse dil bilgisini edinmektedirler. Ancak, deyimleri açıklama becerisi ilerleyen yaşlarda da gelişmeye devam etmektedir (109).

Başarılı iletişim, dilbilimsel olarak verilen bilgilerin ötesine geçme yeteneğini gerektirir; çünkü birçok eşzamanlı bağlamsal ve sosyal faktör, yorumlarımızı ve ifade edici dili sürekli olarak etkilemektedir (110-112). Birçok durumda, ifadelerin dil bilgisi ile uyumlu pek çok olası yorumu bulunmakta iken dinleyici ifade yorumunda otomatik olarak sadece ilgili bilgileri kullanmaktadır (86, 111).

Dilin kullanımı kognitif süreçleri içermekte, sosyal dünyada yer almakta ve kültürel kısıtlamalara göre değişmektedir (86). Gerçek hayattaki durumlarda, konuşmacının neyi ilettiğini ve niyetinin ne olduğunu anlamak, karmaşık bir süreç olarak görülmektedir. Pragmatik çıkarsama, bir anlamı veya niyeti yorumlamanın yanında dünyaya adapte olan kişinin sürekli değişen sürecini ifade etmektedir (110). Pragmatik beceriler, bir kişinin sosyal durumlarda nasıl iletişim kurduğunu ve davrandığını etkileyerek, başkalarının kişiye nasıl tepki verdiğini ve nasıl davrandığını belirlemektedir. Başarılı bir şekilde iletişim kurmak için bir kişinin, diğer insanların duygularını, isteklerini ve niyetlerini dikkate alması gerektiği için sosyal algı,

pragmatik çıkarımda önemli bir rol oynamaktadır (113). Dil kullanımı ve sosyal algı çocukların gelişiminin başından itibaren birbirleriyle etkileşime girmektedir. Linguistik ve linguistik olmayan bağlamlar, dilin anlaşılması ve üretimi için çerçeveler sağlamaktadır (86).

2.8. Pragmatik Dil Bozukluğu

Pragmatik Dil Bozukluğu (PDB) terimi, hem isim hem de tanım açısından zengin bir geçmişe sahiptir. Semantik Pragmatik Sendrom, Semantik Pragmatik Dil Bozukluğu ve Pragmatik Dil Bozukluğu gibi terimler, dilin sosyal kullanımında güçlük çeken çocukların ana semptomlarını karakterize etmek amacı ile son dönemlerde Sosyal İletişim Bozukluğu'ndan önce kullanılmıştır (114). Rapin ve Allen (115), gelişimsel dil bozukluklarının tanımlayıcı taksonomisinde PDB'yi ortaya atan ilk kişilerden birisi olarak bilinmektedir. Semantik Pragmatik Sendrom terimi altında, dil kullanımında bir bozukluk tanımlamışlardır. Ayrıca, bu pragmatik bozukluğun sağlam yapısal dil becerileri varlığında da meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir. Bu, PDB'yi taksonomilerindeki diğer birçok dil bozukluğundan ayırmaktadır. Rapin ve Allen (115), Semantik Pragmatik Sendromunun yalnızca gelişimsel dil bozukluğu olan bireylere özel olmadığını vurgulamaktadır. Pragmatik dil bozukluğu, dil ve bağlam arasında bir uyumsuzluk olarak tanımlanan, amaçlanan anlamları iletmek ve anlamak için dili kullanmada zorluk anlamına gelen bir terim olarak kullanılmaktadır (116). Bu nedenle, gelişimsel pragmatik dil bozukluğu; üst düzey otizm, Asperger sendromu veya dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu gibi spesifik tanımlar ile birbirini dışlamamaktadır. Bununla birlikte, pragmatik dil bozukluğunun, ek bir sosyal bozukluk veya öğrenme güçlüğü olmadan var olabileceğine dair bazı kanıtlar da bulunmaktadır (117). Pragmatik dil bozuklukları, kekemelik, konuşma sesi bozukluğu gibi diğer iletişim bozuklukları ile birlikte görülebilmektedir (6).

2.9. Pragmatik Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi

Dil değerlendirmesi, formal araçlar ve informal kontrol listeleri veya gözlemler yolu ile çocuğun iletişim becerilerinin ayrıntılı bir şekilde tanımlanmasına

dayanmaktadır. Bu tanımlama, daha sonra, normal gelişim gösteren bir çocuğun gelişim sırası ve profili ile karşılaştırılmaktadır (118). Pragmatik dil becerisi bağlama dayalı bir beceri olduğu için, standardize testler ile değerlendirilmesi zor bir alandır. Pragmatik performans, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan bireysel iletişim tarzlarından etkilenmekte ve değerlendirmede bununla nasıl başa çıkılacağı konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Ayrıca, pragmatik işlevlerin bağlama ve dinleyiciye göre değiştiği de bilinmektedir. Bu nedenle, pragmatiklerin değerlendirilmesi tipik dil değerlendirme yöntemlerinden farklılık göstermektedir (119).

Mevcut değerlendirmeler dört kategoriye ayrılabilir:

- Pragmatik dil testleri
- Kontrol listeleri veya profil sunan değerlendirme araçları
- Doğal ortamda etkileşim değerlendirilmesi
- Pragmatik dili anlamının değerlendirilmesi

Bir kişinin, bir çocukta değerlendirmek isteyeceği tüm yönleri kapsayan, tam anlamıyla açıklayıcı formal pragmatik dil testi bulunmamaktadır. Testlerin gözlemler ve sonuç çıkarma prosedürleri ile desteklenmesi daha güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır (119-121). Pragmatik davranışların kontrol listeleri, normatif veri eksikliğinden kaynaklanan sorunları ortadan kaldırır ve uygulayıcılar arasında testlerden daha kapsamlı ve popüler görülmektedir. Tipik bağlamsal işleyişi yansıttığı için doğal gözlem yoluyla değerlendirme de araştırmacılar arasında popülerdir. Ancak, bu değerlendirme, zaman alıcı olabilmektedir (122).

Türkçe'de pragmatik dil becerilerini değerlendiren araçlar incelendiğinde, genel olarak kontrol listeleri ve profil sunan değerlendirme ölçeklerinden oluştuğu görülmektedir. Türkçe'de pragmatik dil becerilerini değerlendiren araçlardan bazıları şunlardır;

Alev (123), 2011 yılında yüksek lisans çalışmasında "Pragmatik Dil Becerileri Envanteri" Türkçe Standardizasyonunu yapmıştır. Bu envanter, 5-12 yaş arasındaki çocukların, öğretmenlerden alınan bilgiler ile pragmatik dil becerilerinin değerlendirilebilmesine olanak sağlamaktadır.

Tezel (124), doktora tez çalışmasında, "Günlük İletişim Becerilerinin Pragmatik Profili"ni Türkçe'ye kazandırmıştır. Bu araç, ebeveyne veya bakıcıya sorulan sorulardan elde edilen yanıtlar aracılığı ile 0-4 yaş arasındaki çocukların günlük iletişimindeki sözel ve sözel olmayan dili nasıl kullandığını belirlemektedir.

Ünal (125), 2014 yılında yaptığı yüksek lisans çalışması ile "İletişim Becerileri Kontrol Listesi-II"nin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmıştır. Bu araç, 4-16 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Aktaş (126), doktora tez çalışmasında, "Test of Pragmatic Language-2 (TOPL-2)"nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını yapmıştır. Bu araç, 6-12 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesini sağlamaktadır.

İyigün (127), doktora tez çalışmasında, "Erken Çocuklukta Dil Kullanım Envanteri: Pragmatik Dil Gelişimi Değerlendirmesi"nin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik güvenirlik çalışmasını yapmıştır. Bu envanter, 18-47 ay arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerini değerlendirme imkanı sağlamaktadır.

Kekemeliği olan çocuklarda pragmatik dil becerilerini inceleyen sınırlı araştırmaların olmasının yanı sıra, Türkçe konuşan kekemeliği olan çocuklarda pragmatik dil becerileri değerlendiren bir araştırma bulunmadığı göz önünde bulundurulduğunda, Türkçe konuşan kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerini incelemenin kekemelik müdahalesine bakış açısının gelişimi için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, Türkçe konuşan kekemeliği olan çocukların pragmatik becerilerinin incelenmesi ve buna ek olarak kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasındaki korelasyonun incelenmesi hedeflenmiştir.

3. BİREYLER VE YÖNTEM

Çalışmaya dahil edilen bireylerin değerlendirmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü'nde yapılmıştır. Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 18.09.2018 tarihinde GO 18/850 kayıt numaralı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur (Ek-1).

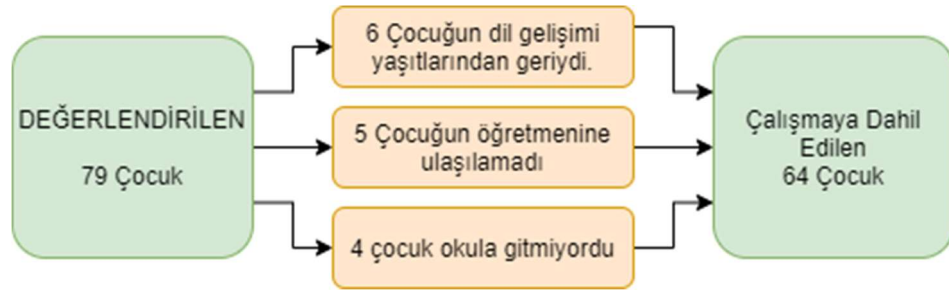
3.1. Bireyler

Çalışmaya, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü'ne kekemelik şikayeti ile başvuran, kronolojik yaşları 60-106 ay arasında değişen toplam 64 çocuk dahil edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilme kriterleri:

1. Normal işitmeye sahip olması
2. 5-8 yaş arasında olması
3. Her 100 sözcükte en az üç sözcük içi kekemelik bulgusu bulunması
4. Kekemelik dışında herhangi bir dil ve konuşma problemine sahip olmaması
5. Bilinen herhangi bir nörolojik, psikolojik, gelişimsel bozukluğa sahip olmaması

Kognitif bir probleme sahip olan, işitme kaybı olan, kekemelik dışında başka herhangi bir dil ve konuşma problemi olan bireyler çalışmaya dahil edilmemiştir. Kekemelik şikayeti ile başvuran bireylerin akıcılık bozukluğu değerlendirmesi yapıldıktan sonra çalışmaya katılımında gönüllü olan ailelerden onam formu alınmıştır. Kekemeliği olan bireylerin ailelerinden, çocuklarının genel gelişim öyküsü ve kekemeliğe ilişkin bilgileri ayrıntılı bir şekilde alınmıştır. Yapılan güç analizi sonucunda, araştırmada %90 güç ve %5'lik bir hata düzeyinde bir tasarım için en az 58 katılımcının dahil edilmesinin uygun olacağı görülmüştür. Bu çalışmanın veri toplama sürecinde, 79 çocuk değerlendirilmiş, çalışmaya 64 çocuk dahil olmuştur (Şekil 3.1). Araştırmaya dahil edilen çocukların yaş ve cinsiyet dağılımları Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Katılımcıların çalışmaya dahil edilme şeması

Tablo 3.1. Cinsiyet ve Kronolojik Yaş Dağılımı

Yaş(ay)	Kız (n)	Erkek (n)	Toplam (n)
60-71	5	11	16
72-83	3	13	16
84-95	7	9	16
96-106	4	12	16
Toplam	19	45	64

(n:katılımcı sayısı)

3.2.Yöntem

Çalışmaya dahil edilen çocukların dil gelişimini değerlendirmek amacı ile Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL) uygulanmıştır (128). Artikülasyon becerilerini değerlendirmek amacı ile Sesletim ve Sesbilgisi Testinin (SST) iki alt testi (Sesletim Tarama Alt Testi ve İşitsel Ayırt Etme Testi) uygulanmıştır (129). Çocukların genel gelişimi ve kekemelik öyküsünü belirlemek için ayrıntılı bir şekilde hazırlanan 'Genel Bilgiler' (Ek-2) ve 'Çocuk Bilgi Formu' (Ek- 3) oluşturulmuştur.

3.2.1. Odyolojik Değerlendirme

İşitme değerlendirmeleri, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Odyoloji Ünitesi'nde yapılmıştır. Odyolojik değerlendirme, *Industrial Acoustics Company (IAC)* sessiz odalarında, GSI-61 klinik odyometre ve TDH-50P supraaural kulaklık kullanılarak yapılmıştır. İşitme taramaları, 500, 1000, 2000 ve 4000 Hz frekanslarında 15 dB HL olan çocuklar çalışmaya dahil edilmiştir (130).

3.2.2.Kekemeliğin Değerlendirilmesi

Kekemelik yüzdesi hesaplanırken, ebeveynin olabildiğince doğal bir şekilde çocuk ile birlikte çiftlik oyunu oynarken sohbet etmesi istenmiştir. Daha sonra kekemelik sıklığının hesaplanması amacı ile oyun esnasındaki bu konuşma örneğinin, iphone 8 markalı telefon cihazı ile ses ve görüntü kaydı alınmıştır. Kayıtların ortalama 20-25 dakikadan oluşması planlanmıştır. Bu kayıtlar, araştırmacı tarafından izlenmiş ve her 100 sözcükte 3 veya daha fazla sözcük içi kekemelik bulgusu gösteren çocuk kekeme olarak kabul edilmiştir. Çocukların 300 sözcüklü spontan konuşma örneklerinde, toplam kaç hecede kekemelik bulgusu gösterdiği yüzdelik bir değer olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama; $\%KH = 100 \times (\text{toplam kekelenen hece sayısı} / \text{toplam hece sayısı})$ formülü kullanılarak yapılmıştır (131). Kekemeliğe ilişkin diğer bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan "Çocuk Bilgi Formu" (EK-2) ile ebeveyninden alınan bilgiler ile elde edilmiştir.

Katılımcıların konuşma kayıtları üzerinden kekemelik sıklıkları belirlendikten sonra, değerlendirici içi güvenilirlik analizi için 2 hafta ara ile yeniden dinlenerek analiz edilmiştir. Kekemelik sıklıkları yeniden belirlenmiştir. Daha sonra, değerlendiriciler arası güvenilirliği belirlemek için, ikinci bir dil ve konuşma terapisti, rastgele seçilen katılımcıların %20'sinin konuşma kayıtlarını dinleyerek kekemelik sıklığını belirlemiştir.

3.2.3.Artikülasyon Değerlendirmesi

Çocukların artikülasyon değerlendirmesi Sesletim ve Sesbilgisi Testi (SST) aracılığı ile yapılmıştır. SST, 2-8 yaş arası çocukların sesletim bozukluklarının ayırıcı tanısını belirleyen norma dayalı bir testtir. Bu test, sesletim bozuklukları (organik ve işlevsel artikülasyon), gecikmiş sesbilgisel gelişim, tutarlı sesbilgisel bozukluk ve tutarsız sesbilgisel bozukluklarını ayırıcı tanısını ortaya koyan bir araçtır. SST üç alt testten oluşmaktadır. Bunlar; Sesletim Tarama Alt Testi (SET), İşitsel Ayırt Etme Alt Testi (İAT) ve Sesbilgisel Analiz Alt Testi (SAT) (129)'dir.

Sesletim Tarama Alt Testi (SET), sesletim yeterliliğini yapılandırılmış bir şekilde resim isimlendirme yolu ile ölçmektedir. Türkçe'deki 24 sesbirim tek, iki, üç

ve daha çok heceli sözcükler içinde hece başı-sözcük içi-hece sonu-sözcük içi ve hece sonu sözcük sonu konumlarında yer almaktadır. Buna ek olarak, sık kullanılan 7 ünsüz öbeği de test edilmektedir. Bu alt testte toplam 93 resim bulunmaktadır.

İşitsel Ayırt Etme Alt Testi (İAT), sesletim veya sesbilgisi bozukluğu olan çocukların resim tanıma yolu ile sesbirimleri görsel-işitsel olarak ayırt edip etmediklerini ölçmektedir.

Sesbilgisel Analiz Alt Testi (SAT), yarı yapılandırılmış konuşma örneği ile çocuğun doğal konuşmasındaki fonolojik işlemleri belirlemeyi amaçlamıştır. Çocuğun doğal konuşmasında ürettiği sesbirimleri, dilin fonolojik kurallarına uygun olup olmadığını belirlemektedir.

3.2.4. Dil Gelişimi Değerlendirmesi

Çocukların dil gelişimi değerlendirilmesi, Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi (TODİL) ile yapılmıştır (132). Bu test 4.0 ile 8.11 yaş grubunun dil gelişimini ayrıntılı olarak değerlendiren, norm referanslı ve standardize bir testtir. TODİL aşağıda belirtilen 9 alt testten oluşmaktadır.

- Alt Test 1: Resim-Sözcük Dağarcığı, çocuğun önüne sunulan 4 seçenek arasından, uygulayıcının söylediği sözcüğü en iyi ifade eden resmi seçmesi istenir. Bu alt test 34 maddeden oluşmaktadır. Çocukların iletişim partnerleri tarafından söylediği kelimeleri anlamasını test etmektedir.
- Alt Test 2: İlişkili Sözcük Dağarcığı, uygulayıcı tarafından iki sözcük söylenir ve çocuğun bu iki sözcüğün nasıl benzediğini söylemesi istenir. Bu alt test 34 maddeden oluşmaktadır. Bu test çocuğun organize etme/düzenleme becerisini değerlendirmektedir.
- Alt Test 3: Sözcük Betimleme, 38 madde içeren bu alt testte, çocuğun uygulayıcı tarafından söylenen sözcükleri sözel olarak tanımlaması istenmektedir.
- Alt Test 4: Cümle Anlama, çocuğun sunulan 3 seçenek arasından, uygulayıcının söylediği cümleyi en iyi ifade eden resmi seçmesi istenir. Bu alt test 30 maddeden oluşmaktadır. Çocukların sözcükler arasındaki dilbilgisel ilişkileri ve/veya cümlenin söz dizimini anlama becerilerini ölçmektedir.

- Alt Test 5: Cümle Tekrar Etme, 36 maddeden oluşan bu alt testte, çocukların uygulayıcının söylediği cümleyi bire bir tekrar etmesi istenir. Bu alt test, çocukların sözdizimi becerilerini ölçmektedir.
- Alt Test 6: Biçimbirim Tamamlama, uygulayıcının söylediği cümlede eksik bırakılan kısmı uygun biçimbirim ile sözel olarak tamamlaması istenir. Bu alt test, 38 maddeden oluşmaktadır. Bu alt test, anlatımsal morfolojiyi ölçmektedir.
- Alt Test 7: Sözcük Ayırt Etme, çocuğa söylenen sözcük çiftinin aynı mı yoksa farklı mı olduğu sorulur. Bu alt test, 28 maddeden oluşmaktadır.
- Alt Test 8: Fonemik Analiz, çocuğa birleşik sözcükler ve sözcük ve ekten oluşan biçimbirimler sunulmaktadır. Uygulayıcı, çocuktan söylediği sözcükten bir fonemik parça olmadan tekrar söylemesi istenmektedir. Bu alt test, 22 maddeden oluşmaktadır.
- Alt Test 9: Artikülasyon, 25 maddeden oluşan bu alt testte çocukların artikülasyon becerileri değerlendirilmektedir. Çocuk eksik bırakılan cümlelere yanıt verir. Ayrıca çocuk resimli ipuçlarından da yararlanmaktadır.

Alt testler sonucunda ham puan, yaş değeri, yüzdeler, sıralama puanı gibi bilgiler elde edilebilmektedir. Alt testten elde edilen ölçekli puan, karşılık geldiği aralığı göre 'Çok Zayıf', 'Zayıf', 'Ortalama Altı', 'Ortalama', 'Ortalama Üstü', 'İyi', 'Çok İyi' olarak tanımlanabilmektedir. Alt testlerin ölçekli puanlarının toplanması ile indeks puanlar elde edilebilmektedir. Çeşitli ölçekli puanların toplanması ile, Dinleme, Organize Etme, Konuşma, Dilbilgisi, Anlam Bilgisi, Sözlü Dil indeksi adı verilen altı adet indeks puan elde edilebilmektedir. Çekirdek 6 alt testin (Resim-Sözcük Dağarcığı, İlişkili Sözcük Dağarcığı, Sözcük Betimleme, Cümle Anlama, Cümle Tekrar Etme, Biçimbirim Tamamlama) indeks puanlarının toplanması ile Sözlü Dil İndeks Puanı elde edilmektedir. Çocuğun sözlü dil becerisi ile ilgili en iyi ve en genel sonucu, bu indeks değeri vermektedir. Bu indeks puan sonucu da, alt testlerde olduğu gibi 'Çok Zayıf', 'Zayıf', 'Ortalama Altı', 'Ortalama', 'Ortalama Üstü', 'İyi', 'Çok İyi' şeklinde tanımlayıcı terim bilgisi sağlamaktadır.

3.2.5. Pragmatik Dil Becerisinin Değerlendirilmesi

Çocukların pragmatik dil becerileri, Pragmatik Dil Becerileri Envanteri (PDBE) aracılığı ile değerlendirilmiştir (123). Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, 5-12 yaş arası çocukların pragmatik dil becerilerini değerlendirmek amacı ile Türkçe adaptasyonu ve standardizasyonu yapılmış bir envanterdir. Norm referanslı bu envanter 45 maddeden oluşmaktadır. Uygulama süresi 5-10 dakika olan envanter, öğretmen tarafından puanlanmaktadır. Öğretmen, çocuğun pragmatik dil becerilerini normalden düşük, normal, normalin üstü şeklinde birden dokuza kadar değişen puan aralığında değerlendirmektedir. Envanterde, her biri 15 madden oluşan üç alt ölçek bulunmaktadır. Envanterin alt ölçekleri şu şekildedir:

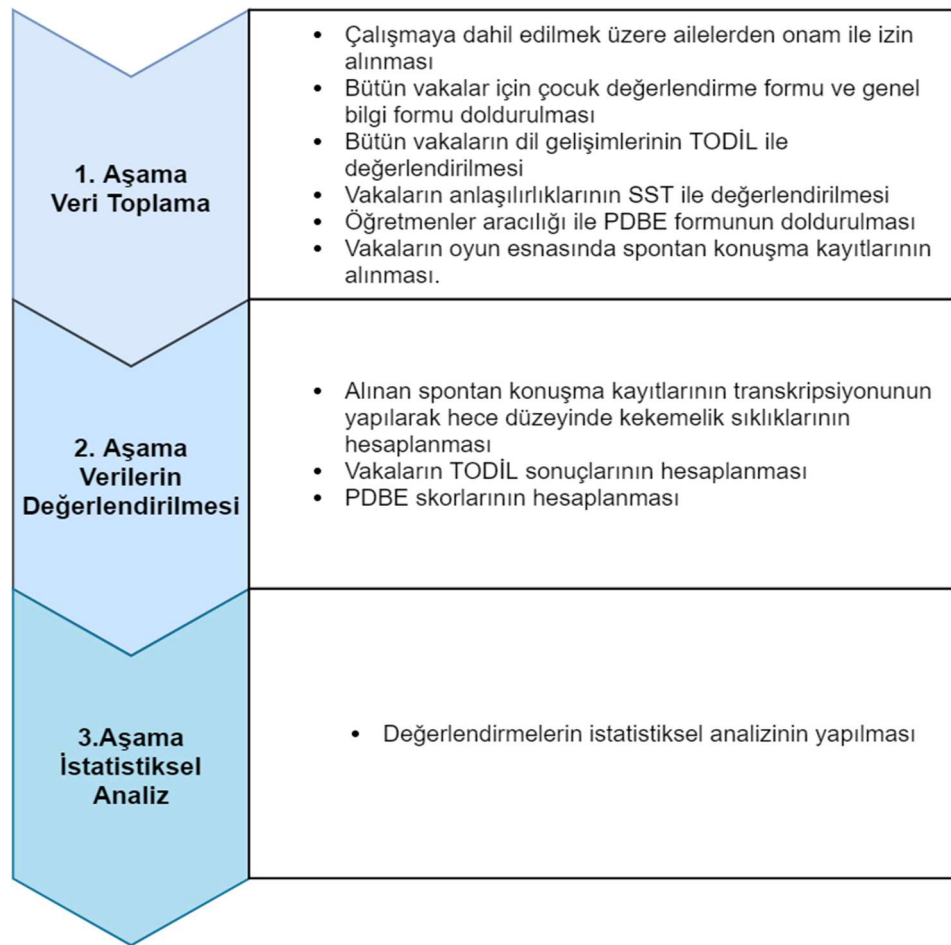
- *Sınıf İçi Etkileşim Becerileri:* Bu alt ölçek, sohbeti uygun şekilde sürdürebilme, argo ifadeleri uygun bir şekilde kullanabilme, mecaz ve soyut ifadeleri anlayabilme, nesnelere ve çeşitli araçların nasıl kullanıldığını anlatabilme gibi becerileri içermektedir. 1-15 arası maddeler bu alt başlıkta değerlendirilmektedir.
- *Sosyal Etkileşim Becerileri:* Bu alt ölçek, sohbet sırasında sıralı konuşma, sözel yönergeleri uygun bir şekilde yerine getirme, kurallara uyma, yaptığı davranışların sonucunu tahmin etme gibi becerileri içermektedir. 16-30 arası maddeler bu alt başlıkta değerlendirilmektedir.
- *Kişisel Etkileşim Becerileri:* Bu alt ölçek sohbet başlatma, duyguları jest ve mimikler ile ifade etme, empati yapabilme, esprileri anlayıp uygun bir şekilde gülme gibi becerileri içermektedir. 31-45 arası maddeler bu alt başlıkta değerlendirilmektedir.

Öğretmenin verdiği puanlar sonucunda, bu alt ölçeklerin her biri için ham puan ve standart puan değerleri elde edilmektedir. Alt ölçeklerin her biri için elde edilen standart puanlar, çocuğun pragmatik dil becerisinin 'Çok Zayıf', 'Zayıf', 'Ortalamanın Biraz Altı', 'Ortalama', 'Ortalamanın Biraz Üstü', 'Yeterli', 'Çok Yeterli' şeklinde yorumlanabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, bu üç alt ölçeğin standart puanlarının toplanması ile daha genel bir terim olarak kullanılan *Pragmatik Dil Becerileri İndeksi (PDBİ)* elde edilmektedir. Bu PDBİ değeri de alt ölçeklerde olduğu gibi pragmatik dil

becerisinin 'Çok Zayıf', 'Zayıf', 'Ortalamanın Biraz Altı', 'Ortalama', 'Ortalamanın Biraz Üstü', 'Yeterli', 'Çok Yeterli' şeklinde yorumlanabilmesini sağlamaktadır.

3.2.6. İstatistiksel Değerlendirme

Bu çalışmanın istatistiksel analizleri için, IBM SPSS 22,0 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik olarak; kategorik değişkenler için, sayı ve yüzde değerleri, sayısal değişkenler için ortalama, standart sapma ve en küçük-en büyük değerler verilmiştir. Değişkenlerin normallik analizi Shapiro-Wilk Test ile yapılmıştır. Normal dağılmayan değişkenlerin korelasyon analizleri ise Spearman Korelasyon Analizi ile yapılmıştır. Analizler %95 güven aralığında yapılmış olup, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Değerlendirme süreci aşamaları Şekil 3.2'de verilmiştir.

Şekil 3.2. Değerlendirme Süreci Aşamaları

4. BULGULAR

Bu bölümde, çalışmadaki katılımcılara ait demografik özelliklere, betimsel istatistiklere ve korelasyon analizlerine yönelik bilgiler yer almaktadır.

4.1. Demografik Özellikler

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların yaş ortalaması $83,920 \pm 13,438$ ay olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların yaşları, en küçüğü 60 ay, en büyüğü ise 106 ay olmuştur. Çalışmaya dahil edilen 64 çocuğun 45'inin erkek, 19'unun kız olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaş ve sınıf düzeylerine ait demografik bilgiler Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yaş Grupları	n	%
60-71 Ay	16	25,0
72-83 Ay	16	25,0
84-95 Ay	16	25,0
96-106 Ay	16	25,0
Toplam	64	100,0
Sınıf Düzeyi	n	%
Anaokulu	15	23,4
1. Sınıf	17	26,6
2. Sınıf	21	32,8
3.Sınıf	11	17,2
Toplam	64	100,0

(n:katılımcı sayısı, %:yüzde)

4.2. Pragmatik Dil Becerileri Envanteri'ne Ait Betimsel İstatistikler

Pragmatik Dil Becerileri Envanteri ve alt ölçeklerine ait ortalama, standart sapma, en az-en çok değerleri Tablo 4.2'de verilmiştir. Bu bilgilere göre, Sınıf içi Etkileşim, Sosyal Etkileşim ve Kişisel Etkileşim Alt Ölçek standart puanları normal

dağılım gösterirken (*Shapiro Wilk Test; p>0,05*), Sınıf içi Etkileşim, Sosyal Etkileşim ve Kişisel Etkileşim Alt Ölçek tanımlayıcı terimleri normal dağılıma uyum göstermemektedir (*Shapiro Wilk Test; p<0,05*).

Tablo 4.2. Pragmatik Dil Becerileri Envanterine Ait Betimsel İstatistikler

	n	Ortalama ± Standart Sapma	En Az-En Çok	Shapiro- Wilk p
PDBE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	64	7,770±2,574	3-14	0,121
PDBE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Tanımlayıcı Terim	64	3,110±1,100	1-6	<0,001**
PDBE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	64	8,48±2,684	3-13	0,012*
PDBE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Tanımlayıcı Terim	64	3,41±1,094	1-5	<0,001**
PDBE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	64	9,050±2,214	5-14	0,017*
PDBE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Tanımlayıcı Terim	64	3,610±0,936	2-6	<0,001**
PDBİ	64	91,330±12,423	69-118	0,131
PDBİ Tanımlayıcı Terim	64	3,450±0,853	2-6	<0,001**

(Shapiro-Wilk*p<0,05, **p<0,01, PDBE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

PDBE alt ölçekleri ve PDBİ tanımlayıcı terimlerine ait betimsel istatistikler Tablo 4.3'te belirtilmiştir.

Tablo 4.3. Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Tanımlayıcı Terimlerine Ait Betimsel İstatistikler

		n	%
PDBİ	Zayıf	8	12,5
	Ortalamanın biraz altı	25	39,1
	Ortalama	26	40,6
	Ortalamanın biraz üstü	4	6,3
	Yeterli	1	1,6
	TOPLAM	64	100,0
PDBE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	Çok zayıf	2	3,1
	Zayıf	21	32,8
	Ortalamanın biraz altı	16	25,0
	Ortalama	19	29,7
	Ortalamanın biraz üstü	5	7,8
	Yeterli	1	1,6
TOPLAM	64	100,0	
PDBE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	Çok zayıf	1	1,6
	Zayıf	14	21,9
	Ortalamanın biraz altı	22	34,4
	Ortalama	14	21,9
	Ortalamanın biraz üstü	13	20,3
	TOPLAM	64	100,0
PDBE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	Zayıf	7	10,9
	Ortalamanın biraz altı	24	37,5
	Ortalama	22	34,4
	Ortalamanın biraz üstü	10	15,6
	Yeterli	1	1,6
	TOPLAM	64	100,0

(n: Katılımcı Sayısı, %: Yüzde, PDBE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

Çalışmamızda kullanılan PDBE'nin, yaş gruplarına göre dağılımı da incelenmiştir. Bu analiz ile ilişkili ortalama, standart sapma, en az-en çok değerler Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçeklerine Ait Betimsel İstatistikler

60-71 Ay	n	Ortalama ± Standart Sapma	En Az-En Çok
PD BE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	7,440±2,632	4-12
PD BE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,310±2,243	6-13
PD BE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	9,500±2,251	6-13
PDBİ	16	91,310±12,251	74-114

(n: Katılımcı Sayısı, PD BE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

Tablo 4.4.(devamı) Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçeklerine Ait Betimsel İstatistikler

72-83 Ay	n	Ortalama ± Standart Sapma	En Az-En Çok
PD BE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	7,940±2,816	3-14
PD BE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,630±3,181	4-13
PD BE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	9,310±1,991	6-13
PDBİ	16	92,380±12,940	71-114

(n: Katılımcı Sayısı, PD BE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

Tablo 4.4. (devamı) Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçeklerine Ait Betimsel İstatistikler

84-95 Ay	n	Ortalama ± Standart Sapma	En Az-En Çok
PDBE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,130±2,029	5-13
PDBE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	9,130±2,363	4-13
PDBE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,630±1,893	5-12
PDBİ	16	92,310±10,663	71-111

(n: Katılımcı Sayısı, PDBE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

Tablo 4.4. (devamı) Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçeklerine Ait Betimsel İstatistikler

84-95 Ay	n	Ortalama ± Standart Sapma	En Az-En Çok
PDBE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,130±2,029	5-13
PDBE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	9,130±2,363	4-13
PDBE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,630±1,893	5-12
PDBİ	16	92,310±10,663	71-111

(n: Katılımcı Sayısı, PDBE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

Tablo 4.4.(devamı). Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçeklerine Ait Betimsel İstatistikler

96-106 Ay	n	Ortalama ± Standart Sapma	En Az-En Çok
PDBE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	7,560±2,920	3-13
PDBE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	7,870±2,941	3-13
PDBE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	16	8,750±2,720	5-14
PDBİ	16	89,310±14,504	69-118

(n: Katılımcı Sayısı, PDBE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

Yaş gruplarına göre pragmatik dil becerileri frekans dağılımlarına bakıldığında;

- ✓ 60-71 ay arasındaki çocukların, %6,25'inin 'zayıf', %50'sinin 'ortalamanın biraz altı', %31,25'inin 'ortalama', %12,5'inin ise 'ortalamanın biraz üstü'
- ✓ 72-83 ay arasındaki çocukların, %18,75'inin 'zayıf', %25'inin 'ortalamanın biraz altı', %50'sinin 'ortalama', %6,25'inin 'ortalamanın biraz üstü'
- ✓ 84-95 ay arasındaki çocukların %6,25'inin 'zayıf', %43,75'inin 'ortalamanın biraz altı', %43,75'inin 'ortalama', %6,25'inin 'ortalamanın biraz üstü'
- ✓ 96-106 ay arasındaki çocukların ise %18,75'inin 'zayıf', %37,5'inin 'ortalamanın biraz altı', %37,5'inin 'ortalama' %6,25'inin 'yeterli olduğu' görülmektedir. Bu bilgiler, Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tüm yaş gruplarına bakıldığında çocukların, % 6,25-%18,75 aralığında zayıf, %25-%50 aralığında 'ortalamanın biraz altı', %31,25-%50 aralığında 'ortalama', % 6,25-%12,5 aralığında 'ortalamanın biraz üstü' pragmatik dil becerisine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5. Yaş Gruplarına Göre Pragmatik Dil Becerileri İndeksi Frekans Dağılımları

	60-71 Ay		72-83 Ay		84-95 Ay		96-106 Ay	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok Zayıf	-	-	-	-	-	-	-	-
Zayıf	1	6,25	3	18,75	1	6,25	3	18,75
Ortalamanın Biraz Altı	8	50,0	4	25,0	7	43,75	6	37,5
Ortalama	5	31,25	8	50,0	7	43,75	6	37,5
Ortalamanın Biraz Üstü	2	12,5	1	6,25	1	6,25	-	-
Yeterli	-	-	-	-	-	-	1	6,25
Çok Yeterli	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	16	100,0	16	100,0	16	100,0	16	100,0

(n: katılımcı sayısı)

4.3. Kekemelik Sıklığı Betimsel İstatistikleri

Çalışmamıza dahil edilen bireylerin kekemelik sıklığı yüzdeleri ile ilişkili ortalama, standart sapma, en az-en çok değerleri hesaplanmıştır. Bu değerler, normal dağılım göstermediği için, Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Katılımcıların kekemelik sıklığı yüzdesinin en az 4,2 en çok 22 olduğu görülmüştür. Kekemelik sıklığı yüzdesinin ortalama değeri ise $10,302 \pm 4,0261$ olarak belirtilmiştir. Bu bilgiler, Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Kekemelik Sıklığına Ait Betimsel İstatistikler

	n	Ortalama $\pm$	En Az-	P
		Standart Sapma	En Çok	
Kekemelik Sıklığı Yüzdesi	64	$10,302 \pm 4,0261$	4,2-22,0	0,006

(Spearman sıra korelasyon $p < 0,05$)

4.4. Korelasyon Analizleri

Bu analizler kapsamında, kekemelik sıklığı ile PDBE'nin alt ölçekleri (Sınıf İçi Etkileşim, Sosyal Etkileşim, Kişisel Etkileşim) arasındaki korelasyonlar incelenmiştir.

4.4.1. Kekemelik Sıklığı ile Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Arasındaki Korelasyonlar

Kekemelik sıklığı ile Sınıf içi Etkileşim Ölçeği standart puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde, negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,534$; $p<0,001$). Bu ilişkiye benzer şekilde, kekemelik sıklığı ile Sosyal Etkileşim Ölçeği standart puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde, negatif yönlü bir ilişki görülmüştür ($r=-0,529$; $p<0,001$). Üçüncü alt test olan Kişisel Etkileşim Ölçeği standart puanı ile kekemelik sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde, negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-0,528$; $p<0,001$). Kullanılan üç alt test skorlarından elde edilen PDBİ ile kekemelik sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde, negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-0,582$; $p<0,001$). Bu bilgiler, Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Kekemelik Sıklığı ve Pragmatik Dil Becerileri Envanteri Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Analizleri

	r	p	n
Kekemelik Sıklığı Yüzdesi & PD BE Sınıf içi Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	-0,534**	<0,001	64
Kekemelik Sıklığı Yüzdesi & PD BE Sosyal Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	-0,529**	<0,001	64
Kekemelik Sıklığı Yüzdesi & PD BE Kişisel Etkileşim Alt Ölçek Standart Puanı	-0,528**	<0,001	64
Kekemelik Sıklığı Yüzdesi & PDBİ	-0,582**	<0,001	64
Kekemelik Sıklığı Yüzdesi & PDBİ Tanımlayıcı Terim	-0,644**	<0,001	64

($p<0,05$, PD BE: Pragmatik Dil Becerileri Envanteri, PDBİ: Pragmatik Dil Becerileri İndeksi)

4.5. Değerlendirici İçi ve Değerlendiriciler Arası Güvenilirlik Analizleri

Aynı gözlemciye ait farklı zaman dilimlerinde uygulanan değerlendirme sonuçlarının uyum karşılaştırmasında, sınıf içi (intraclass) korelasyon ve Cronbach's Alpha katsayısı kullanılmıştır. Sonuçlar, Tablo 4.8' de verilmiştir.

Farklı değerlendiriciler tarafından uygulanan değerlendirme sonuçları arası uyum karşılaştırmasında ise küme içi (interclass) korelasyon ve Cronbach's Alpha katsayısı kullanılmıştır. Sonuçlar, Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.8. Kekemelik Sıklığının Tekrarlanan Ölçümler İçin Değerlendirici İçi Güvenilirlik Değerleri

Değişken	Intraclass korelasyon	Cronbach's Alpha	%95 Güven Sınırları		F	p
			Alt Değer	Üst Değer		
Birinci Değerlendirme	0,997	0,998	0,995	0,998	594,606	<0,001*

(**p<0,01)

Tablo 4.8'e göre aynı değerlendirici tarafından hesaplanan kekemelik sıklığının, ilk ve ikinci değerlendirme sonuçları arasında hesaplanan sınıf içi korelasyon (intraclass) değerinin (0,997) pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı olduğu, Cronbach's Alpha değerinin ise (0,998) yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğu görülmektedir(p=,000).

Tablo 4.9. Kekemelik Sıklığı Ölçümlerinin Değerlendirici Arası Güvenilirlik Değerleri

Değişken	Interclass korelasyon	Cronbach's Alpha	%95 Güven Sınırları		F	p
			Alt Değer	Üst Değer		
İkinci Değerlendirme	0,946	0,970	0,834	0,983	33,597	<0,001*

(**p<0,01)

Tablo 4.9'a göre kekemelik sıklığının birinci ve ikinci değerlendirici arasında hesaplanan sınıf içi korelasyon değerinin (0,946) pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı olduğu, Cronbach's Alpha değerinin ise (0,970) yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğu görülmektedir(p=,000).

Bu analizler sonucunda, değerlendirici içi ve değerlendiriciler arası güvenilirlik düzeyi yüksek bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, kekemeliği olan 5-8 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerileri araştırılmıştır. Çocukların pragmatik dil becerileri, öğretmenlerin doldurduğu PDBE aracılığı ile, sınıftaki akranlarını göz önünde bulundurarak puanlanması ile değerlendirilmiştir. Çocukların kekemelik ile ilgili hikayesi ayrıntılı bir şekilde alınmış ve kekemelik sıklığı hesaplanmıştır. Ayrıca, çocukların dil gelişimleri ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Elde edilen bulguların, dil ve konuşma terapistleri için kekemelik terapisi planlarken, dilin pragmatik yönünü de terapiye dahil etmeleri konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Dil becerilerinin çoğu, etkileşimler yolu ile öğrenilmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar, sosyal kuralları, sosyal etkileşimleri deneyimleyerek öğrenirler (10). Sosyal etkileşimin bir parçası olarak tutarlı bir mesaj oluşturma konusunda ne kadar pratik yaparlarsa, sohbet becerileri o kadar gelişmektedir (133-135). Çocuklar, dinleyicinin bilgi seviyesi hakkında varsayımlarda bulunup, konuşma tarzlarını dinleyiciye göre ayarlamaktadırlar. Bu nedenle, sınırlı akran etkileşiminin, dil becerilerinin gelişmesini olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmektedir. Kekemeliği olan çocukların sebebi ne olursa olsun, sosyal etkileşimin dışında kalıp, iletişim deneyimlerine daha az maruz kalma riski bulunmaktadır. Bunun sonucunda, akranlarına göre etkili iletişim becerileri arasındaki fark, ilerleyen yaşlarda artış gösterebilmektedir. Bu durumda, kekemeliği olan okul çağı çocuklarının akran etkileşimleri dil becerilerinin gelişmesi için önem kazanmaktadır. Kekemeliği olan çocukların akran etkileşimlerini inceleyen çalışmalara baktığımızda, hem kekemeliği olan çocukların kekemeliklerine karşı olan tutumlarından hem de akranlarının onların kekemeliklerine karşı olan tutumlarından kaynaklı sosyal izolasyona maruz kaldıklarını belirten pek çok çalışma bulunmaktadır (136-138). Akıcı konuşma bozuklukları, duygusal ve bilişsel bileşenleri, göz temasının azalması veya sözel çıktının sınırlanması gibi kaçınma davranışlarına yol açabilmektedir (139). Kekemeliği olan birey, sosyal kuralları yorumlama, sıra alma, konuyu sürdürme gibi becerilerde zorluk yaşayabilmektedir. Kekemeliği olan çocukların okulda özellikle ilk ve orta

sınıflarda pek çok olumsuz deneyim ile karşılaşabilecekleri öne sürülmüştür (140, 141).

Literatürdeki çalışmaların birçoğu kekemeliği olan çocukların okul ortamında etkinliklerden dışlandığını ve akran etkileşimlerinin sınırlı olduğunu bildirmektedir (136-138). Pragmatik dil becerilerinin okul döneminde gelişmeye devam ettiği ve etkileşimler yolu ile geliştiği düşünüldüğünde, kekemeliği olan çocukların pragmatik becerilerini geliştirme ve deneyim kazanma açısından risk altında olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenler, sınıftaki sosyal ilişkilerin yöneticisi olarak görülmektedir. Aynı zamanda, öğretmenlerin bir çocuğun gelişim sürecinde önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir (142). Çocukların sosyal becerileri hakkında öğretmen gözlemleri ve değerlendirmeleri önemli görülmektedir. Öğretmenlerin okul zamanlarında çocukların birbiri ile etkileşimlerini ve iletişim deneyimlerini gözleme imkanının olması, çocukların sosyal ilişkileri hakkında değerli bilgiler sağladığı düşünülmektedir (143). Ayrıca, çocukların davranışları bağlama göre değişkenlik gösterebilmektedir. Öğretmenlerin, kekemeliği olan bir çocuğu farklı iletişim ortamlarında gözlemleyerek, kekemeliğin etkisinin hangi durumlarda değiştiğini saptaması için pek çok fırsatı bulunmaktadır. Ek olarak, öğretmenler kekemeliği olan bir çocuğun sosyal ve pragmatik becerilerini, akranları ile karşılaştırıp, daha geniş bir açıdan gözlemleyebilmesine olanak sağlamaktadır (144). Araştırmamızda, çocukların pragmatik dil becerileri öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Pragmatik dil becerileri, bağlamda değerlendirilmesi gereken bir beceri olarak görüldüğü için, öğretmenlerin çocukların sosyal ilişkilerine dair önemli bilgiler verebileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda, kekemeliği olan 5-8 yaş arasındaki çocukların pragmatik dil becerilerinin %51,6'sının ortalamanın altında olduğu görülmüştür. Ayrıca, kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerini inceleyen çalışmaların bulgularının farklılık gösterdiği görülmüş ve pragmatik dil becerilerini değerlendiren sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (11,

12). Shaheen ve ark. (11)'nin 2012 yılında yaptığı çalışmada, kekemeliği olan ve olmayan, 4-7 yaş arasındaki 40 çocuğun pragmatik dil becerileri değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, kekemeliği olan grubun pragmatik dil becerileri, kontrol grubuna göre, nesne işlevi becerileri dışında, anlamlı olarak düşük bulunmuştur. Ayrıca, kekemelik sıklığı arttıkça, pragmatik puanlarda önemli bir düşüş olduğu bildirilmektedir. Bu bulgular, araştırmamızın iki hipotezini de destekler niteliktedir. Hassan ve ark. (12)'nin yaptığı bir çalışmada, kekemeliği olan 4-9 yaş arasındaki 60 çocuğun, kekemelik şiddeti ile pragmatik dil becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, kekemeliği olan çocukların, dilin paralinguistik yönü dışında pragmatik dil becerilerinin herhangi bir alanında farklılık olmadığı bildirilmiştir. Ayrıca, kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasında anlamlı bir korelasyon olmadığı öne sürülmüştür. Ancak, bu araştırma, kekemelik semptomlarının okul ortamında daha fazla ortaya çıktığını belirtmektedir. Hassan ve ark. (12)'nin yaptığı bu çalışmada pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesinde, standardize pragmatik dil testi kullanılmıştır. Hassan ve ark. (12)'nin yaptığı çalışmada, kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaması, çalışmamızın bulgularından farklılık göstermektedir. Pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesinin zor bir dil bileşeni olduğu belirtilmektedir (119, 120). Araştırmacıların birçoğu, pragmatik dil becerilerin değerlendirilmesinde bağlamın önemli olduğunu ve gözlemler ile desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Standardize testlerin her zaman doğru sonuçlar vermeyeceği belirtilmektedir (119, 120, 122, 145). Çalışmamızdan farklı olarak, Hassan ve ark.'nin (12) yaptığı çalışmada standardize bir test kullanılmış ve sonuçlar gözlemler yolu ile desteklenmemiştir. Çalışmamızda, çocukların pragmatik dil becerileri, öğretmen gözlemi yolu ile değerlendirilmiştir. Çalışmalar arasındaki farklılığın da kullanılan yöntemlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, akıcısızlık bulgularının okul ortamında artış göstermesi, kekemeliği olan çocuklarda, farklı ortam ve iletişim içeriklerine göre pragmatik dil becerilerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini düşündürmektedir.

Pollack ve ark. (146), yaptıkları bir araştırmada, kekemeliği olan bir kız çocuğu ile annesinin konuşma örneğini pragmatik açıdan değerlendirmişlerdir. Çalışmada, anne tarafından hazırlanan farklı konuşma ortamlarında, anne ile çocuğun etkileşimi kayıt edilip, incelenmiştir. Bu çalışma, kekemeliğin pragmatik değerlendirmesinin, kekemeliği olan bir bireyin, hangi iletişim durumlarında akıcısızlıklar gösterebileceğinin anlaşılmasında yol gösterici olduğunu belirtmektedir. Çocuğun bağlama göre konuşma özellikleri incelendiğinde, rutin hale gelmiş cevaplarda akıcı olduğu görülmüştür. Ancak, karşılıklı konuşma sırasında çocuğun kontrolü ele alma çabası ile konuşma içeriğini detaylandırđı durumlarda, akıcısızlık bulgularının büyük oranda arttığı kaydedilmiştir. Bu araştırma, kekemeliği olan bireylerin iletişimde buldukları ortama ve/veya duruma göre konuşmadaki akıcılık bulgularının değiştiğine vurgu yapmaktadır. Bu çalışmanın sonunda, Pollack ve ark. (146), kekemeliği olan bir çocuğun pragmatik dil kullanımının da değerlendirilip, terapi planına dahil edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Pollack ve ark. (146)'nın yaptığı çalışmada, kekemeliği olan çocuğun dil kullanımının ve kekemelik şiddetinin konuşma ile ilgili kontrolü ele almaya çalıştığında ortaya çıkması, iletişim içeriğine göre kekemelik ile ilgili müdahalenin planlanmasını ortaya koyan bir ön çalışma olarak düşünülebilir. Çalışmamızın sonucunda kekemeliği olan çocukların çoğunluğunun pragmatik dil beceri skorları açısından ortalamanın altında puanlar alması pragmatik dil becerilerinin dikkate alınması konusunu desteklemektedir. Ayrıca, kekemelik sıklığı ile pragmatik dil beceri puanları arasındaki negatif korelasyon bulgusu ile kekemelik bulgularının ortama ve/veya duruma göre değişmesi birbiri ile örtüşmektedir.

Literatür incelendiğinde, bizim çalışmamızdan farklı yaş aralığını kapsayan, yetişkin bireylerin pragmatik dil becerilerini inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Spencer ve ark. (147), kekemeliği olan ve olmayan yetişkin bireyler ile yaptığı bir çalışmada, sözcük, ifade ve cümle sayısı gibi nicel konuşma ölçütleri, karmaşıklık, konuşmacının iletişim partnerine doğru ve net bilgi verme becerisi ve iletişim partnerine karşı tutum, nezaket gibi pragmatik becerilerini incelemişlerdir. Kekemeliği olan ve olmayan 20 kişinin, yukarıda belirtilen beceriler yönünden

karşılaştırması yapılmıştır. Yapılan karşılaştırma çalışmasının sonuçları, kekemeliği olan bireylerin kullandığı dilin önemli ölçüde daha az karmaşık ve daha az nezaket belirten ifadeler içerdiğini ortaya koymaktadır. Bir kişinin, sohbet esnasında iletişim partnerine yeterli bilgi vermesi, nezaket içeren ifadeleri gerektiği şekilde kullanabilmesi, pragmatik dil becerilerine örnek olarak verilebilmektedir (148). Spencer ve ark. (147)'nin yaptığı çalışmada, kekemeliği olan bireylerin nezaket bildiren ifadeleri az kullanması, pragmatik becerilerde bir eksiklik veya farklılaşma olabileceğine işaret etmektedir. Bu bulgunun, araştırmamızın sonuçları ile uyumlu olduğu görülmüştür. Araştırmamızın sonucunda kekemeliği olan çocukların yarısından fazlasının ortalamanın altında değerler alması bu gecikmenin yetişkinlik döneminde de devam edebileceğini düşündürmektedir.

Brundage ve ark. (149) kekemeliği olan 23 yetişkin birey ile yaptığı bir çalışmada, her katılımcı ile bir zorlayıcı bir de destekleyici iletişim tarzlarından oluşan sanal gerçeklik iş görüşmesi gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonunda, dinleyicinin iletişim tarzının, kekemelik sıklığı üzerinde etkisi olduğunu öne sürmüşlerdir. Durumsal ve bağlamsal faktörlerin kekemeliği olan bireylerde akıcısızlık bulgularında artışa sebep olması, kekemelik ve pragmatik dil becerileri arasında bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir. Çalışmamız sonucunda, kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasındaki negatif korelasyon bulunmuş ve bu durumun yetişkinlik dönemi için uyarıcı olması düşünülmüştür.

Literatürde kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerileri ile bilgi edinmek üzere anlatı görevlerini inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır (83, 84, 150). Ancak, kekemeliği olan bireylerin hikaye anlatımı ile ilgili çalışmaların da sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışmamızda pragmatik dil becerilerini değerlendirmek için hikaye anlatım yöntemi kullanılmamıştır. Ancak, kullanılan envanter maddeleri arasında hikaye anlatımını değerlendiren sorular bulunmaktadır. Daha sonraki çalışmalarda öğretmen envanterine ek olarak hikaye anlatım tekniğinin de kullanılmasının araştırmamızın hipotezlerini daha çok destekleyeceği düşünülmektedir. Nippold ve ark. (150) tarafından 1991 yılında yapılan bir çalışmada, 20 kekemeliği olan ve olmayan çocukların hikaye anlatım becerileri

incelenmiştir. Çalışmanın sonunda iki grup arasında bir fark bildirilmemiştir. Scott ve ark. (83), kekemeliği olan ve olmayan çocukların anlatı becerilerini karşılaştıran bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada her katılımcının, öyküyü yeniden anlatma ve öykü oluşturma durumlarında anlatım becerileri incelenmiştir. Ayrıca, iki anlatı görevinde kekemeliği olan çocukların kekemelik sıklıkları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, kekemeliği olan çocukların anlatı yeteneklerinin, akıcı konuşan akranlarının anlatı yeteneklerinden önemli ölçüde farklı olmadığını göstermektedir. Ancak, kekemeliği olan çocukların hikayeyi yeniden anlatma görevinde akıcısızlık bulgularının daha fazla olduğu belirtilmektedir. Kekemeliği olan çocukların, akıcı konuşan akranlarına göre hikaye anlatım görevinde, bilginin formülasyonunda ve ifade edilmesinde daha fazla zorluklar yaşadığı belirtilmiştir. Araştırmacılar, dil işleme güçlükleri ile akıcısızlıklar arasındaki ilişkilerin daha fazla araştırılması gerektiğini öne sürmektedir. Ayrıca, kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerinin akıcı konuşan akranlarına göre farklılıklara sahip olabileceğini öne sürmüşler. Çalışmamızın bulgularında kekemeliği olan çocukların çoğunluğunun pragmatik dil becerileri envanterinden ortalamanın altında performans göstermesi, bu bulguları destekler özelliktedir. Ayrıca, pragmatik dil becerileri ile kekemelik sıklığının negatif korelasyonu bulgusu, konuşma bağlamına göre akıcısızlık bulgularının değişmesi sonucunu desteklemektedir.

Çalışmamızda, yaş gruplarına göre pragmatik dil becerileri frekans dağılımlarına bakıldığında; her yaş grubunda en düşük yüzdenin "yeterli" pragmatik dil becerileri grubunda olduğu görülmektedir. Ayrıca, her yaş grubunun %40'tan fazlasının, "zayıf" ve "ortalamanın biraz altı" pragmatik dil becerileri grubunda olduğu görülmüştür. Bu durumda, yaş grubu ne olursa olsun kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerinde zorluk yaşayabileceği tespit edilmiştir. Zayıf pragmatik dil becerilerine sahip, kekemeliği olan çocukların, yetişkinlerle yapılan çalışmalar da göz önüne alındığında, ilerleyen dönemlerde yaşitları ile aynı seviyeye gelmekte zorlanabileceği düşünülmektedir (147-149).

Araştırmamıza katılan, kekemeliği olan çocukların yarısından fazlasının (%51,6) pragmatik dil becerilerinin ortalamanın altında kaldığı görülmektedir. Bu

bulgular, kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerinde eksiklikler olabileceğini göstermektedir. Ancak, bu durumun sınıf içinde kekemelik durumundan kaçınmak için gerçek performanslarını gösterememelerinden de kaynaklı olabilme ihtimali bulunmaktadır. Gelecek araştırmalarda, kekemeliği olan bireylerin farklı ortamlarda ve farklı kişiler ile pragmatik dil becerilerini inceleyen çalışmalara yer verilmesi gerektiği düşünölmektedir. Kekemeliğin çok faktörlü özellikleri dikkate alınması müdahale sürecinin planlanması açısından önemli olduğu dikkate alındığında, kekemeliği olan çocuklara pragmatik dil bozukluğunun da eşlik ediyor olabileceği göz önüne alınmalıdır. Kekemeliği olan çocukların, öğretmen gözlemlerine dayanan değerlendirmemizde düşük puanlar alması, kekemelik terapilerine pragmatik dil değerlendirmelerinin ve terapilerin eklenmesinin, kekemeliği olan çocuklar için faydalı olacağı düşünölmektedir. Ayrıca konuşma bağlamlarının dikkate alınarak terapi sürecine dahil edilmesi, terapi seanslarındaki başarının sosyal ortama aktarılmasını kolaylaştırarak, çocukların pragmatik iletişim yeteneklerini geliştirecektir (151).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amacı, kekemeliği olan çocukların, pragmatik dil becerilerinin incelenmesidir. Bu amaçla, kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerileri öğretmenlerinin değerlendirdiği bir envanter aracı ile incelenmiştir. Çalışmaya 60-71 ay, 72- 83 ay, 84-95 ay, 96-106 ay şeklinde 4 yaş grubuna eşit dağılım gösteren çocuklar dahil edilmiştir. Çalışmaya alıcı ve ifade edici dil becerileri yaşlıları ile uyumlu olan, normal işitmeye sahip çocuklar katılım sağlamışlardır. Çalışmamızın sonuçları aşağıda maddelenmiştir.

1. Çalışmamız, kekemeliği olan okul çağı çocuklarının pragmatik dil becerilerinin değerlendirildiği ilk çalışmadır.
2. Çalışmamıza katılan kekemeliği olan çocukların yarısından fazlasının, pragmatik dil becerileri skorlarının ortalamanın altında olduğu görülmektedir.
3. Kekemelik sıklığı ile pragmatik dil becerileri arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kekemelik sıklığı arttıkça, pragmatik dil becerileri skorlarında düşüş olduğu görülmüştür.
4. Çalışmamızın sonuçları, kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerinde yetersizlik olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, kekemeliği olan çocuklar için pragmatik dil becerilerine yönelik değerlendirme yapılması önerilmektedir.
5. İleriki çalışmalarda kekemeliği olan çocukların pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesinde öğretmen gözleminin yanında ebeveyn raporları da sürece dahil edilebilir.
6. Pragmatik dil becerilerine dair bilginin sadece öğretmenlerin gözlemine ait bir envanter ile elde edilmesi bu çalışmanın sınırlılıkları arasında görülmektedir. Kekemeliği olan çocukların farklı ortamlarda, farklı kişiler ile olan iletişim örneklerinin incelenmesi pragmatik dil becerilerin daha detaylı değerlendirilmesini sağlayabilir.

7. Bu araştırmada, çocukların terapi geçmişine dair bilgiler göz önünde bulundurulmamıştır. Gelecek araştırmalarda, kekemeliği olan çocukların terapi geçmişine ait bilgilerin de dikkate alınması önerilmektedir.

7.KAYNAKÇA

1. American Psychiatric Association A, Association AP. Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5. Washington, DC: American psychiatric association; 2013.
2. Yairi E. The formative years of stuttering: A changing portrait. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*. 2004;31(Spring):92-104.
3. Owens R. *Language Development: An Introduction 9e*. Boston: Pearson Education; 2016.
4. Reardon-Reeves N, Yaruss JS. *School-age stuttering therapy: A practical guide: Stuttering Therapy Resources, Incorporated*; 2013.
5. Coleman C, Scott Yaruss J. A comprehensive view of stuttering: Implications for assessment and treatment. *Perspectives on School-Based Issues*. 2014;15(2):75-80.
6. Prutting CA, Kittchner DM. A clinical appraisal of the pragmatic aspects of language. *Journal of Speech and hearing Disorders*. 1987;52(2):105-19.
7. Fraser M. *Self-therapy for the stutterer: The Stuttering Foundation*; 2002.
8. Weiss A, Zebrowski P. Effects of conversation participation on young children who stutter. *Journal of Fluency Disorders*. 1997;2(22):85.
9. Silverman S, Ratner NB. Measuring lexical diversity in children who stutter: Application of vocd. *Journal of Fluency Disorders*. 2002;27(4):289-304.
10. Weiss AL. Why we should consider pragmatics when planning treatment for children who stutter. 2004.
11. Shaheen EA, Anter AA-E, Hussin NF. Pragmatic assessment in Egyptian stuttering children. *The Egyptian Journal of Otolaryngology*. 2012;28(2):127-35.
12. Hassan SM, Sallam YAN, Khodeir MS, Mahmoud OS. Correlation between stuttering severity and pragmatic development in Egyptian children who stutter. *The Egyptian Journal of Otolaryngology*. 2017;33(4):670-8.
13. Guitar B. *Stuttering: An integrated approach to its nature and treatment: Lippincott Williams & Wilkins*; 2013.
14. Yairi E. The onset of stuttering in two-and three-year-old children: A preliminary report. *Journal of Speech and hearing Disorders*. 1983;48(2):171-7.
15. Conture EG. Treatment efficacy: stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1996;39(5):S18-S26.
16. Van Riper C. *The nature of stuttering: Waveland PressInc*; 1992.
17. Wingate ME. A standard definition of stuttering. *Journal of Speech and Hearing Disorders*. 1964;29(4):484-9.
18. Association AP. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*: American Psychiatric Pub; 2013.
19. Yairi E, Seery CH. *Stuttering: Foundations and clinical applications: Pearson Upper Saddle River, NJ*; 2015.
20. Donaher J. Yairi, E., & Seery, SH (2011). *Stuttering: Foundations and Clinical Applications*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc. 470 pp., Hardback. *Journal of Fluency Disorders*. 2011;36(1):51-3.

21. Okraśńska A. Zbigniew Tarkowski; „A New Approach to Stuttering Diagnosis and Therapy” New York, Nova Sciences Publishers 2017, 207 stron. *Logopedia Silesiana*. 2017(6):304-7.
22. Starkweather CW. *Fluency and stuttering*: Prentice-Hall, Inc; 1987.
23. Wyrick DR. *A Study of Normal Non-fluency in Conversation*: University of Missouri--Columbia; 1949.
24. Soderberg GA. Linguistic factors in stuttering. *Journal of Speech and Hearing Research*. 1967;10(4):801-10.
25. Conture EG, Kelly EM. Young stutterers' nonspeech behaviors during stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1991;34(5):1041-56.
26. Zebrowski PM. Developmental stuttering. *Pediatric annals*. 2003;32(7):453-8.
27. Orton ST, TRAVIS LE. *Studies in stuttering: IV. Studies of action currents in stutterers*. *Archives of Neurology & Psychiatry*. 1929;21(1):61-8.
28. Johnson W. *People in quandaries; the semantics of personal adjustment*. 1946.
29. Johnson W. *The onset of stuttering: Research findings and implications*: U of Minnesota Press; 1959.
30. Andrews G, Hoddinott S, Craig A, Howie P, Feyer A-M, Neilson M. Stuttering: A review of research findings and theories circa 1982. *Journal of Speech and Hearing Disorders*. 1983;48(3):226-46.
31. Adams MR. The demands and capacities model I: Theoretical elaborations. *Journal of Fluency Disorders*. 1990;15(3):135-41.
32. Perkins WH, Kent RD, Curlee RF. A theory of neuropsycholinguistic function in stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1991;34(4):734-52.
33. Postma A, Kolk H. The covert repair hypothesis: Prearticulatory repair processes in normal and stuttered disfluencies. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1993;36(3):472-87.
34. Smith A, Kelly E. Stuttering: A dynamic, multifactorial model. *Nature and treatment of stuttering: New directions*. 1997;2:204-17.
35. Smith A, Sadagopan N, Walsh B, Weber-Fox C. Increasing phonological complexity reveals heightened instability in inter-articulatory coordination in adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*. 2010;35(1):1-18.
36. Bloodstein O, Bernstein Ratner N. *A handbook on stuttering* New York: Thomson Delmar Learning. 2008.
37. Bloodstein O. Early stuttering as a type of language difficulty. *Journal of Fluency Disorders*. 2002;27(2):163-7.
38. Bloodstein O, Bernstein-Ratner N. *A Handbook on Stuttering*, 6th edn (New York, NY: Thomson-Delmar). 2008.
39. McKinnon DH, McLeod S, Reilly S. The prevalence of stuttering, voice, and speech-sound disorders in primary school students in Australia. 2007.
40. Yairi E, Ambrose N. Epidemiology of stuttering: 21st century advances. *Journal of Fluency Disorders*. 2013;38(2):66-87.

41. Månsson H. Childhood stuttering: Incidence and development. *Journal of Fluency Disorders*. 2000;25(1):47-57.
42. Felsenfeld S, Kirk KM, Zhu G, Statham DJ, Neale MC, Martin NG. A study of the genetic and environmental etiology of stuttering in a selected twin sample. *Behavior Genetics*. 2000;30(5):359-66.
43. Dworzynski K, Remington A, Rijdsdijk F, Howell P, Plomin R. Genetic etiology in cases of recovered and persistent stuttering in an unselected, longitudinal sample of young twins, *American Journal of Speech- Language Pathology*, 2007.
44. Reilly S, Onslow M, Packman A, Wake M, Bavin EL, Prior M, et al. Predicting stuttering onset by the age of 3 years: A prospective, community cohort study. *Pediatrics*. 2009;123(1):270-7.
45. Maviş İ, Louis KOS, Özdemir S, Toğram B. Attitudes of Turkish speech and language therapists toward stuttering. *Journal of Fluency Disorders*. 2013;38(2):157-70.
46. Nouri N, Nouri N, Abdali H, Shafie M, Karimi H. Stuttering: Genetic updates and a case report. *Advanced Biomedical Research*. 2012;1.
47. Yairi E, Ambrose N. A longitudinal study of stuttering in children: A preliminary report. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1992;35(4):755-60.
48. Kayıkçı MEK, Belgin E. Okul çağı kekeme Türk çocuklarının kekemelik bulguları. *Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arsivi*. 2010;45(2).
49. Bloodstein O. *A handbook on stuttering*. San Diego; London: Singular Publ. Group, Inc. 1995.
50. Peters TJ, Guitar B. *Stuttering: An integrated approach to its nature and treatment*: Williams & Wilkins; 1991.
51. American Speech and Language Hearing Association. *Definitions of communication disorders and variations*. 1993.
52. Kurum TY, Dili T, MUTLU A. Kekemelik Şiddetini Değerlendirme Aracının (Stuttering Severity Instrument 4) 6-16 Yaş Okul Çağı Çocuklarda Türkçe Uyarlaması. 2014.
53. Ambrose NG, Yairi E. Normative disfluency data for early childhood stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1999;42(4):895-909.
54. Bloom L, Lahey M. *Language development and language disorders*. 1978.
55. Smiley LR, Goldstein PA. *Language delays and disorders: From research to practice*: Singular; 1998.
56. Bauman-Waengler J. *Articulation and phonology in speech sound disorders*. Ocean View School District, Oxnard, California. 2016.
57. Owens Jr RE. *Language Development: An Introduction* | Edition: 9. Instructor. 2016.
58. Bernstein DK, Tiegerman-Farber E. *Language and communication disorders in children*: Pearson College Division; 2009.
59. Bloodstein O. Some empirical observations about early stuttering: A possible link to language development. *Journal of Communication Disorders*. 2006;39(3):185-91.

60. Watkins RV, Johnson BW. Language abilities in children who stutter: Toward improved research and clinical applications. *Language Speech and Hearing Services in Schools*. 2004;35(1):82-9.
61. Silverman SW, Ratner NB. Syntactic complexity, fluency, and accuracy of sentence imitation in adolescents. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1997;40(1):95-106.
62. Anderson JD, Conture EG. Language abilities of children who stutter: A preliminary study. *Journal of Fluency Disorders*. 2000;25(4):283-304.
63. Yairi E, Ambrose NG. *Early Childhood Stuttering*: ERIC; 2004.
64. Melnick KS, Conture EG. Relationship of length and grammatical complexity to the systematic and nonsystematic speech errors and stuttering of children who stutter. *Journal of Fluency Disorders*. 2000;25(1):21-45.
65. Ntourou K, Conture EG, Lipsey MW. Language abilities of children who stutter: A meta-analytical review, *American Journal of Speech- Language Pathology*, 2011.
66. Ambrose NG, Yairi E, Loucks TM, Seery CH, Throneburg R. Relation of motor, linguistic and temperament factors in epidemiologic subtypes of persistent and recovered stuttering: Initial findings. *Journal of Fluency Disorders*. 2015;45:12-26.
67. Coulter CE, Anderson JD, Conture EG. Childhood stuttering and dissociations across linguistic domains: A replication and extension. *Journal of Fluency Disorders*. 2009;34(4):257-78.
68. Kahramaner M. Kekeme Çocuklarda Fonolojik Bellek ve Görsel-Mekansal Bellek Değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi, 2018.
69. Luckman C, Wagovich SA, Weber C, Brown B, Chang S-E, Hall NE, et al. Lexical diversity and lexical skills in children who stutter. *Journal of Fluency Disorders*. 2020;63:105747.
70. Spencer C, Weber-Fox C. Preschool speech articulation and nonword repetition abilities may help predict eventual recovery or persistence of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*. 2014;41:32-46.
71. Bajaj A. Working memory involvement in stuttering: Exploring the evidence and research implications. *Journal of Fluency Disorders*. 2007;32(3):218-38.
72. Nippold MA. Concomitant speech and language disorders in stuttering children: A critique of the literature. *Journal of Speech and Hearing Disorders*. 1990;55(1):51-60.
73. Logan KJ, Conture EG. Length, grammatical complexity, and rate differences in stuttered and fluent conversational utterances of children who stutter. *Journal of Fluency Disorders*. 1995;20(1):35-61.
74. Yaruss JS. Utterance length, syntactic complexity, and childhood stuttering. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 1999;42(2):329-44.
75. Zackheim CT, Conture EG. Childhood stuttering and speech disfluencies in relation to children's mean length of utterance: A preliminary study. *Journal of Fluency Disorders*. 2003;28(2):115-42.
76. Blood GW, Ridenour Jr VJ, Qualls CD, Hammer CS. Co-occurring disorders in children who stutter. *Journal of Communication Disorders*. 2003;36(6):427-48.

77. Walden TA, Frankel CB, Buhr AP, Johnson KN, Conture EG, Karrass JM. Dual diathesis-stressor model of emotional and linguistic contributions to developmental stuttering. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 2012;40(4):633-44.
78. Byrd K, Cooper EB. Expressive and receptive language skills in stuttering children. *Journal of Fluency Disorders*. 1989;14(2):121-6.
79. Ünsal AA, Fidan ST. Language Abilities of Monolingual Turkish Speaking Children who Stutter Değerlendirmesi/Türkçe Konuşan Tek Dilli Kekemeliği Olan Çocukların Dil Yetileri. *Osmangazi Tıp Dergisi*. 2017;39(1):31-5.
80. Kelly SD. Broadening the units of analysis in communication: Speech and nonverbal behaviours in pragmatic comprehension. *Journal of Child Language*. 2001;28(2):325-49.
81. Packman A, Onslow M, Attanasio J. The demands and capacities model: Implications for evidence-based practice in the treatment of early stuttering. *Evidence-based treatment of stuttering*. 2004:65.
82. Ward D. *Stuttering and cluttering: Frameworks for understanding and treatment*: Psychology Press; 2008.
83. Scott LA, Healey EC, Norris JA. A comparison between children who stutter and their normally fluent peers on a story retelling task. *Journal of Fluency Disorders*. 1995;20(3):279-92.
84. Weiss AL, Zebrowski PM. The narrative productions of children who stutter: A preliminary view. *Journal of Fluency Disorders*. 1994;19(1):39-63.
85. Verschueren J, Östman J, Blommaert J. *Handbook of pragmatics*. 1995.
86. Wilson D, Sperber D. *Meaning and relevance*: Cambridge University Press; 2012.
87. Bates JH, Wagers SS, Norton RJ, Rinaldi LM, Irvin CG, editors. *Hydrolysis of cations. Inorganic Complexes*; 1976: Citeseer.
88. McTear M, Conti-Ramsden G. *Pragmatic disability in children*: Whurr Pub Limited; 1992.
89. Prutting CA. Pragmatics as social competence. *Journal of Speech and Hearing Disorders*. 1982;47(2):123-34.
90. Dickinson D, McCabe A. *The acquisition and development of language: A social interactionist account of language and literacy development*. American Psychological, 1991.
91. Fogel A. *Developing through relationships*: University of Chicago Press; 1993.
92. Chapman RS. Children's language learning: An interactionist perspective. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2000;41(1):33-54.
93. Klusek J, Martin GE, Losh M. A comparison of pragmatic language in boys with autism and fragile X syndrome. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 2014;57(5):1692-707.
94. Berko Gleason J, Bemstein-Ratner N. *The Development of Language* 7th edn. New York: Allyn and Bacon; 2009.
95. Anselmi D, Tomasello M, Acunzo M. Young children's responses to neutral and specific contingent queries. *Journal of Child Language*. 1986;13(1):135-44.
96. Gallagher TM. Contingent query sequences within adult-child discourse. *Journal of Child Language*. 1981;8(1):51-62.

97. Parker JG, Rubin KH, Erath SA, Wojslawowicz JC, Buskirk AA. Peer relationships, child development, and adjustment: A developmental psychopathology perspective. American Psychological Association, 2006.
98. Parker JG, Asher SR. Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? American Psychological Association, 1987;102(3):357.
99. Gottman JM, Graziano WG. How children become friends. Monographs of the society for research in child development. 1983:1-86.
100. Adams C, Baxendale J, Lloyd J, Aldred C. Pragmatic language impairment: case studies of social and pragmatic language therapy. Child Language Teaching and Therapy. 2005;21(3):227-50.
101. Ninio A. Pragmatic development: Routledge; 2018.
102. Andersen-Wood L, Smith BR. Working with pragmatics: a practical guide to promoting communicative confidence: Speechmark; 1997.
103. Adams C, editor Social communication intervention for school-age children: Rationale and description. Seminars in speech and language; 2005.
104. Coplan RJ, Weeks M. Shy and soft-spoken: shyness, pragmatic language, and socio-emotional adjustment in early childhood. Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice. 2009;18(3):238-54.
105. Davies P, Shanks B, Davies K. Improving narrative skills in young children with delayed language development. Educational Review. 2004;56(3):271-86.
106. Matthews D. Pragmatic development in first language acquisition: John Benjamins Publishing Company; 2014.
107. Clark EV, Casillas M. First language acquisition: Routledge; 2015.
108. Gabbatore I, Bosco FM, Mäkinen L, Leinonen E, Loukusa S. Social-pragmatic contextual comprehension in Italian preschool and school-aged children: a study using the Pragma test. Intercultural Pragmatics. 2021;18(2):131-62.
109. Filippova E, Astington JW. Further development in social reasoning revealed in discourse irony understanding. Child Development. 2008;79(1):126-38.
110. Gibbs Jr RW, Colston HL. Interpreting figurative meaning: Cambridge University Press; 2012.
111. Huang C-c. Referential choice and informativeness in mother-child conversation: A focus on the mother. Language Sciences. 2012;34(3):319-38.
112. Leinonen T, Muukkonen H, Hakkarainen K, Mielonen S, Bakhtin M, Vygotsky L. Supporting learning communities in education. Helsinki: University of Art and Design and University of Helsinki; 2000.
113. Cummings TG, Worley CG. Organization development and change: Cengage learning; 2014.
114. Ketelaars MP, Embrechts MT. Pragmatic language impairment. Research in Clinical Pragmatics: Springer; 2017. p. 29-57.
115. Rapin I, Allen D. Developmental language disorders: Nosologic considerations. Neuropsychology of Language, Reading, and Spelling. 1983;155:184.
116. Volden J, Lord C. Neologisms and idiosyncratic language in autistic speakers. Journal of Autism and Developmental Disorders. 1991;21(2):109-30.

117. Bishop D, Chan J, Adams C, Hartley J, Weir F. Conversational responsiveness in specific language impairment: evidence of disproportionate pragmatic difficulties in a subset of children. *Development and Psychopathology*. 2000;12(2).
118. Shipley KG, McAfee JG. *Assessment in speech-language pathology: A resource manual*: Plural Publishing; 2019.
119. Adams C. Practitioner review: The assessment of language pragmatics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2002;43(8):973-87.
120. Rowland C, Fried-Oken M. Communication Matrix: A clinical and research assessment tool targeting children with severe communication disorders. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*. 2010;3(4):319-29.
121. Ökcün-Akçamuş MÇ, Acarlar F, Keçeli Kaysili B, Alak G. Examination of the relationship between gestures and vocabulary in children with autism spectrum disorder at different language stages. *Early Child Development and Care*. 2019;189(5):777-91.
122. Ninio A, Snow CE, Pan BA, Rollins PR. Classifying communicative acts in children's interactions. *Journal of Communication Disorders*. 1994;27(2):157-87.
123. Alev G. *Pragmatik dil becerileri envanteri'nin Türkçe standardizasyon çalışması*: Anadolu Üniversitesi; 2011.
124. Tezel D. *Erken çocuklukta günlük iletişim becerilerinin pragmatik profillerinin değerlendirilmesi*: Trakya Üniversitesi; 2015.
125. Ünal Ş. *İletişim Becerileri Kontrol Listesi-2'nin Türkçeye Uyarlama, Çalışması*. 2014.
126. Aktaş B. *Test of pragmatic language-2 (topl-2) Türkçeye uyarlama çalışması* 2020.
127. E İ. *Erken Çocuklukta Dil Kullanım Envanteri: Pragmatik Dil Gelişimi Değerlendirmesi*: Anadolu Üniversitesi; 2021.
128. Güven S, Topbaş S. Erken Dil Gelişimi Testi-Üçüncü Versiyonu'nun (Test of Early Language Development-) Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Ön Çalışması. *International Journal of Early Childhood Special Education*. 2014;6(2).
129. Topbaş S. *Türkçe sesletim-sesbilgisi testi: Geçerlik-güvenirlik ve standardizasyon çalışması*. Türk Psikoloji Dergisi, 2006.
130. Gelfand S. *Clinical masking. Essentials of audiology 4th ed* New York (NY): Thieme Medical Publishers. 2016:248-72.
131. Jones M, Onslow M, Packman A, Gebiski V. Guidelines for statistical analysis of percentage of syllables stuttered data. *Journal of Speech- Language and Hearing Research*, 2006.
132. Topbaş S, Güven O. *Türkçe okul çağı dil gelişim testi*. Detay Yayıncılık: Ankara. 2017.
133. Hayward D, Schneider P. Effectiveness of teaching story grammar knowledge to pre-school children with language impairment. An exploratory study. *Child Language Teaching and Therapy*. 2000;16(3):255-84.
134. Klecan-Aker JS. A treatment programme for improving story-telling ability: A case study. *Child Language Teaching and Therapy*. 1993;9(2):105-15.

135. Petersen DB. A systematic review of narrative-based language intervention with children who have language impairment. *Communication Disorders Quarterly*. 2011;32(4):207-20.
136. Davis S, Howell P, Cooke F. Sociodynamic relationships between children who stutter and their non-stuttering classmates. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2002;43(7):939-47.
137. Evans D, Healey EC, Kawai N, Rowland S. Middle school students' perceptions of a peer who stutters. *Journal of Fluency Disorders*. 2008;33(3):203-19.
138. Franck AL, Jackson RA, Pimentel JT, Greenwood GS. School-age children's perceptions of a person who stutters. *Journal of Fluency Disorders*. 2003;28(1):1-15.
139. Ward D. *Stuttering and cluttering: frameworks for understanding and treatment*: Psychology Press; 2017.
140. Blood GW, Blood IM, Tellis G, Gabel R. Communication apprehension and self-perceived communication competence in adolescents who stutter. *Journal of Fluency Disorders*. 2001;26(3):161-78.
141. Ribbler N. When a student stutters: Identifying the adverse educational impact. *Perspectives on Fluency and Fluency Disorders*. 2006;16(1):15-7.
142. Schwab S, Rossmann P. Peer integration, teacher-student relationships and the associations with depressive symptoms in secondary school students with and without special needs. *Educational Studies*. 2020;46(3):302-15.
143. Guttormsen LS, Yaruss JS, Næss K-AB. Caregivers' perceptions of stuttering impact in young children: Agreement in mothers', fathers' and teachers' ratings. *Journal of Communication Disorders*. 2020;86:106001.
144. Eiser C, Morse R. Quality-of-life measures in chronic diseases of childhood. *Health technology assessment (Winchester, England)*. 2001;5(4):1-157.
145. Hyter YD. Pragmatic language assessment: A pragmatics-as-social practice model. *Topics in Language Disorders*. 2007;27(2):128-45.
146. Pollack J, Lubinski R, Weitzner-Lin B. A pragmatic study of child dysfluency. *Journal of Fluency Disorders*. 1986;11(3):231-9.
147. Spencer E, Packman A, Onslow M, Ferguson A. The effect of stuttering on communication: A preliminary investigation. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 2009;23(7):473-88.
148. Cummings L. *Clinical pragmatics*: Cambridge University Press; 2009.
149. Brundage SB, Graap K, Gibbons KF, Ferrer M, Brooks J. Frequency of stuttering during challenging and supportive virtual reality job interviews. *Journal of Fluency Disorders*. 2006;31(4):325-39.
150. Nippold MA, Schwarz IE, Jescheniak J-D. Narrative ability in school-age stuttering boys: A preliminary investigation. *Journal of Fluency Disorders*. 1991;16(5-6):289-308.
151. Healey EC, Trautman LS. Clinical applications of a multidimensional approach for the assessment and treatment of stuttering. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*. 2004;31(Spring):40-8.

8. EKLER

EK-1. Etik Kurul Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 16969557-1677

Konu :

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 18 EYLÜL 2018 SALI
Toplantı No : 2018/22
Proje No : GO 18/850 (Değerlendirme Tarihi: 18.09.2018)
Karar No : GO 18/850-05

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Maviş Emel Kulak KAYIKCI'nın sorumlu araştırmacı olduğu, Deniz ASAL'ın yüksek lisans tezi olan, GO 18/850 kayıt numaralı ve "Türkçe Konuşan 5-8 Yaş Arası Kekeme Çocukların Pragmatik Dil Becerilerinin Araştırılması" başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, 01 Ekim 2018 – 01 Ekim 2019 tarihleri arasında geçerli olmak üzere etik açıdan uygun bulunmuştur.

1. Prof. Dr. Nurten AKARSU	(Başkan)	10 Doç. Dr. Gözde GİRGİN	(Üye)
		İZİNLİ	
2. Prof. Dr. Sevdâ F. MÜFTÜOĞLU	(Üye)	11 Doç. Dr. Fatma Visal OKUR	(Üye)
		İZİNLİ	
3. Prof. Dr. M. Yıldırım SARA	(Üye)	12. Doç. Dr. Can Ebru KURT	(Üye)
4. Prof. Dr. Necdet SAĞLAM	(Üye)	13. Doç. Dr. H. Hüseyin TURNAGÖL	(Üye)
5. Prof. Dr. Hatice Doğan BUZGÖLÜ	(Üye)	14. Dr. Öğr. Üyesi Özay GÖKÖZ	(Üye)
		İZİNLİ	
6. Prof. Dr. R. Köksal ÖZGÜL	(Üye)	15. Dr. Öğr. Üyesi Müge DEMİR	(Üye)
7. Prof. Dr. Ayşe Lale DOĞAN	(Üye)	16. Öğr. Gör. Dr. Meltem ŞENGELEN	
8. Prof. Dr. Mintaze Kerem GÜNEL	(Üye)	17. Av. Meltem ONURLU	(Üye)
		İZİNLİ	
9. Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU	(Üye)		

Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1082 • Faks: 0 (312) 310 0580 • E-posta: goetik@hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:

CamScanner ile tarandı

EK-2 Orijinallik Raporu

TÜRKÇE KONUŞAN 5-8 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN
ÇOCUKLARIN PRAGMATİK DİL BECERİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 9 BENZERLİK ENDEKSİ	% 7 İNTERNET KAYNAKLARI	% 2 YAYINLAR	% 4 ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
---------------------------------	-----------------------------------	------------------------	--------------------------------

BİRİNCİ KAYNAKLAR

1	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	% 1
2	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
3	Submitted to Hacettepe University Öğrenci Ödevi	% 1
4	www.yapitasiozelegitim.com İnternet Kaynağı	% 1
5	ALEV, Gulce, DİKEN, Ibrahim H., ARDIÇ, Avsar, DİKEN, Özlem, ŞEKERCİOĞLU, Güçlü and GİLLIAM, James. "Adaptation and Examining Psychometrical Properties of Pragmatic Language Skills Inventory (PLSI) in Turkey", Öğretmen Eğitimi Akademisi-Maya Akademi, 2014. Yayın	% 1
6	Submitted to Abant İzzet Baysal Universitesi Öğrenci Ödevi	% 1

EK-3 Dijital Makbuz

Digital Receipt

This receipt acknowledges that Turnitin received your paper. Below you will find the receipt information regarding your submission.

The first page of your submissions is displayed below.

Submission author: Deniz Asal
 Assignment title: TÜRKÇE KONUŞAN 5-8 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN ÇOCUK...
 Submission title: TÜRKÇE KONUŞAN 5-8 YAŞ ARASI KEKEMELİĞİ OLAN ÇOCUK...
 File name: DEN_Z_ASAL-TEZ-TURNITIN.pdf
 File size: 1.05M
 Page count: 44
 Word count: 9,942
 Character count: 69,451
 Submission date: 19-Oct-2021 08:21AM (UTC+0300)
 Submission ID: 1677847517

EK-4. Genel Bilgi Formu**GENEL BİLGİ FORMU**

Tarih: ___/___/___

1. Formu dolduran kişi/kişiler : Anne Baba Diğer.....

2. Çocuğunuzun adı-soyadı: _____ Doğum tarihi (gün-ay-yıl): _____

3. Çocuğunuzun cinsiyeti: Kız Erkek

4. Kaçınıcı sınıfa gidiyor?

5. Başka çocuğunuz var mı? Evet Hayır

Evet ise kaç tane olduğunu yazınız.....(toplam.....çocuk).....

6. Akraba evliliğınız var mı? Varsa derecesini yazınız.....

 Evet Hayır

7. Çalışmaya katılan çocuğunuzun doğum sırası

 1. çocuk 2. çocuk 3. çocuk Diğer

8. Annenin yaşı:

9. Babanın yaşı:

10. Annenin eğitim düzeyi:

11. Babanın eğitim düzeyi:

 Okur yazar değil Okur yazar değil İlköğretim(ilkokul+ortaokul) İlköğretim (ilkokul+ortaokul) Lise Lise Üniversite ve üzeri Üniversite ve üzeri

12. Annenin mesleği:

13. Babanın mesleği:

14. Telefon numarası (anne veya baba):

15. Anne- baba birlikte mi yaşıyor? Evet Hayır

16. Çocuğa ait bilgiler:

- Çocuğunuz anaokulu veya kreşeye gitti mi/ gidiyor mu?
 Evet   Hayır   Düzensiz gitti/gidiyor
- Çocuğunuzun gelişimi (başını tutma, emekleme, yürüme, dil- konuşma) normal zamanında oldu mu?
 Evet   Hayır
 Başını tutma.....ay
 Yürüme.....ay/yaş
 Tuvalet eğitimi.....ay/yaş
 Konuşmaya başlama.....ay/yaş
- Çocuğunuzun size göre davranış veya iletişim problemleri var mı?
 Evet   Hayır
- Çocuğunuz günlük Tv/Tablet/Telefon kullanımı.....
- Çocuğunuzun konuşması aile içindeki bireyler tarafından anlaşılır mı?
 Evet   Hayır   Bazen   Nadiren
- Çocuğunuzun konuşması yabancı bireyler tarafından anlaşılır mı?
 Evet   Hayır   Bazen   Nadiren

EK-5. Çocuk Bilgi Formu

ÇOCUK BİLGİ FORMU

Tarih:

1. Formu dolduran kişi/kişiler : Anne Baba Diğer.....
- 2.Çocuğunuzda kekemelik sorunu var mı? Evet Hayır
3. Ailenizde başka kekemeliği olan var mı?
- 4.Çocuğunuzun kekemeliği ne zamanlar artıyor?(**Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.**)
  - a)Aileden bir ile konuşurken
  - b)Yabancı biri ile konuşurken
  - c)Arkadaşları ile konuşurken
  - d)Öğretmeni ile konuşurken
  - e) Heyecanlanınca
  - f) Korkunca
  - g)Sinirlenince
  - h) Mutlu olduğunda
  - ı) Diğer (yazınız).....
5. Çocuğunuzun kekemeliği hangi zamanlar azalıyor?
  - a)Aileden biri ile konuşurken
  - b) Yabancı biri ile konuşurken
  - c) Arkadaşları ile konuşurken
  - d)Öğretmeni ile konuşurken
  - e)Heyecanlanınca
  - f)Korktuğunda
  - g)Sinirlendiğinde
  - h) Mutlu olduğunda
  - ı)Şarkı söylerken
  - j)Diğer (yazınız).....
- 6) Çocuğunuzun tik/tikleri var mı? Evet Hayır
- 7.Çocuğunuz kendine özgüveni olan bir çocuk mudur? Evet Hayır

8. Çocuğunuz sosyal bir çocuk mudur? Evet Hayır

9.Çocuğunuz kekelediğinde ne hissettiğini ve tutumunu işaretleyiniz

a)Kızarma/bozarma

b)Utanma

c) Suçluluk

d)Kızgınlık

e)Ağlama

f)Söylenme

g)Tepkisiz kalma

h)Gülme

ı)Uzaklaşma

i)Diğer (yazınız).....

10.Çocuğunuzun kekemeliğini ilk kaç yaşında fark ettiniz? .....

11. Kekemelik teşhisi kaç yaşında ve nerede koyuldu? .....

12.Terapi almaya ilk kaç yaşında başladı? .....

9. ÖZGEÇMİŞ